ב"ה

אין ליכט פון תורה

ספר

משניות

על מסכת

ברכות

בלשון הקודש ואידיש

240

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשמ"ו לפ"ק

בעזרת השם יתברך

ספר

משניות

מסכת ברכות

עם פירוש הנשר הגדול רבינו עובדיה מברטנורא

והוספנו גם כן פירוש המשנה בלשון אשכנז עברי טייטש
בשולי היריעה המפרש ומבאר כל דברי רבותינו ז״ל
בעלי המשנה בקיצור נמרץ, עם פירוש הרע״ב, למען
יבינו כל עם בני ישראל את התורה שבעל פה הנמסרה
לנו על הר האלקים על ידי משה נביאו נאמן ביתו.

והתועלת הפירוש ועל מה ראינו על ככה לעשות את
הפירוש הזה כבר מלתנו אמורה והודענו זאת בשבטי
ישראל על ידי המודעה אשר הוספנו בלשון הקודש וגם על
עברי טייטש, גם נדפסה הקדמה בהתחלת כרך זה.

❖

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק, שנת תשמ״ו לפ״ק

הקדמה

כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל, יום בשורה לכם, יום בו תמלא הארץ דעה וכולם יחד מקטנם עד גדולם ידעו את אשר צוה עליהם אלהי אבותיהם ע"י משה נאמן ביתו, ונשיאו רבינו יהודה הק' חקקם בספר, להיות למשמרת לדורות עולם אשר בו יהגו עם ה', וישראל קדושים הם ודבר ה' יקר להם מכל חפציהם, ואפילו האינם לומדים ומשכילים ג"כ ישתוקקו לידע דברי תורתו, ודברי סופרים אשר חביבה עליהם יותר מיינה של תורה [ע"כ עשו והנהיגו להם עם קודש חבורות חבורות ללמוד תורה נביאים וכתובים, משנה, חיי אדם, מפי מורה ומלמד להועיל] וקטן כגדול ילכו וירוצו לשמוע דבר ה' בכל שבת וי"ט גם בימי החול בעתות הפנאי, דהיינו בין מנחה למעריב או בבקר קודם התפלה, וזאת נשארה לנו בגלות המר הזה, ורק היא שעשועינו כל ימי חיינו, רק בה נשמח ונגיל בעת שמחתנו, ורק בה איש הישראלי מאושר בעוה"ז ובעוה"ב, כמאמר התנא כך היא דרכה של תורה וכו' אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, גם מובא בספרי עה"פ ויתא ראשי עם כו' כי בעת אשר יקיצו וירננו שוכני עפר וגם משה רבינו עמהם, ילכו כל החבורות לבדם, חברה מקרא, חברה משנה, חברה הלכה, חברה אגדה, ומשה רבינו בראשם.

לזאת התחלקו עם בני ישראל לכתות כתות, יש אשר קבעו להם למודם בתורה נביאים וכתובים ע"פ פירושים המושכים את הלב לאהבה וליראה את ה', ויש אשר קבעו להם שיעור להלכה פסוקה כמו חיי אדם, ויש אשר קבעו להם שיעור בלימוד משניות אשר המורה ילמדם בשיעור קבוע ע"פ פי' הרע"ב ז"ל, אשר באמת הוא דרך נכון כמבואר בס"י שמשנה אותיות נשמה, והנה יען כי יכבד על כח ההבנה גם על כח הזכרון של האנשים האלה המקשיבים לקח מפי המלמד, ע"כ יכינו לעצמם אלה הלומדים תורה נביאים וכתובים ספרים כאלה הנעתקים על לשון המדובר [עברי דייטש] אשר בו יבינו ויחזו בעת למדם, וגם יחזרו בו לעתות הפנאי על למודם. כי ימלאו העתקת כל פסוק ע"פ פי' רש"י ז"ל כאשר למד להם מורה לטוב, וכן הלומדים חיי אדם יכינו לעצמם ספרי חיי אדם הנעתק ג"כ ללשון המורגל [עברי דייטש] אשר בו יבינו יחזו בעת למדם ובו יחזרו על למודם ויקל לכח הבנתם גם לכח זכרונם.

אבל לא כאלה היה עד הנה חלק אלה הלומדים מפי מוריהם משניות, כי יקשה עליהם בכפלים. א) בעת למודם, באשר אין לפני עיניהם הדברים ששומעים מפי המלמד, רק באזניהם ישמעו, ע"כ לא בנקל יבינו דבריהם, כי אינו דומה שמיעה לראיה. ב) יכבד על כח זכרונם לזכור כל הדברים ששמעו, מפני שאין להם ספר משניות בהעתקה שיחזרו בו על למודם. — ע"כ הא לזאת נתננו אל לבנו אנחנו הח"מ לתקן הדבר הזה ומדפיסים אנחנו ששה סדרי משנה עם פי' הרע"ב וגם העתקה ע"ע שהועתק באר היטב אשר כבר הסכימו עליה רבני הדור גאוני זמננו שי' ואשר נתנו עדיהן ע"ז, וכ"א מקטני ישראל אנשי עבודת אדמה ועבודות התבל אשר טרדות הזמן ועול הפרנסה לא יתנוה ללמוד בעומק דבריהם הקדושים, רק לקיים לעסוק בדברי תורה, יעסקו במשניות ע"ע הנ"ל.

וכבר איתא במדרש שה"ש פ"ג סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים זה משנה ואגדה כו' ע"ש. ובמשניות אלו כ"א יוכל ללמוד בו ולהשיב נפשו בתורת ה' תמימה, ומשנה אותיות נשמה והוא תקון גדול לנשמה כידוע מספרים הקדושים, וכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב ע"כ כל ישראל צריכים ללמוד משניות שיהי' תקון לנשמתם, ואיתא במדרש אין הגליות מתכנסות אלא בזכות המשנה, וע"ז נאמר כי לא תשכח מפי זרעו, וזה הוא דבר השוה לכל נפש והוא אשר יאכל לכל נפש יעשה לכם. וחלילה אין כונתינו שיקראו בזאת ההעתקה נשים

אלו עמי הארץ מבלי מלמד להועיל, כי על הנשים כבר אמרו שאין מלמדים להם תורה שבע"פ רק הדינים השייכים להם, ועמי הארץ בלי מלמד להועיל ממילא לא ידעו ולא יבינו בו, אבל רק ליושבים לפני מלמדם להועיל נתקנה להם ההעתקה הזאת, והתלמידים יחזרו בו תמיד וכל דבר הקשה להם יוכלו לשאול פי מוריהם ויראם בהעתקה מפורש ושום שכל כונת המשנה, ובפרט בעוה"ר בזמנים אלו אשר גברה השכחה בעולם מעוק העתים ועלדות הזמן בודאי מהראוי והנכון להדפיס המשניות עם ההעתקה ע"ע הנ"ל ללמוד בו יום יום שיעורים כסדרן, ובפרט בעת אשר יגיע ר"ל יאר צייט מאב ואם יוכלו ללמוד את שמותם במשניות הנ"ל אשר הוא תקון גדול לנשמת המת, ובזכות זה יתן ה' ברכה והצלחה במעשי ידכם שטוב תורה עם דרך ארץ, והביאו ברכה אל בתיכם המשניות ע"ע הנ"ל בנייר יפה מהודר בכל מיני סדר ויופי מדויק ומוגה היטב, ואנהגו משגיחים ע"ז בעינא פקיחא להיות הכל עלהיו"ט, ובטוחים אנחנו בעז"ה, אשר אחב"י כקטן כגדול ואנשי מעשה ובע"ב נכבדים יאמרו לפעלה טבא, ויביטו בעין טובה על הדבר החדש הזה אשר עוד לא היה לעולמים באופן הנ"ל לזכות הרבים, ומסתמא יכירו וידעו עם בני ישראל את העבודה הקשה אשר עמסנו עלינו הן בהעתקה עצמה, והן לעיין בה אח"ז ולהגיהה, ואת מולא הכסף הדרוש לכל ההדפסה הלזו בכלל ובפרט, ויושיטו ידם אלינו לתמכנו כמאה"כ ותומכיה מאושר, ועתה נגמר בדפוס שני כרכים מהודרים, זרעים ונשים, ולדוגמא הוספנו עם המודעה עלה אחת מסדר מועד ממקום שאנחנו עסוקים כעת בדפוס, למען ידעו אחב"י כי לא נרפים אנחנו במלאכתנו, ואי"ה נוציא לאור כרך אחר כרך בעתו וזמנו כפי אשר יהיה לאל ידינו, המו"ל:

מאספים אנחנו הסכמות מגאוני זמנינו זת"ל השגנו הרבה ואי"ה כאשר נשיג מרובם כבולם אזי נדפיסם באיזה כרך, בעלים בפני עצמם;

וויא גרוס די מצוה איז פאר איטליכען אידען משניות צו לערנן איז אלעמען ידוע. ערשטענס ווייס מען וואס גרוסע חכמים אונ מקובלים האבן גזאגט דאס לערנען משנה איז אגרויסער תועלת פאר די נשמה ווייל משנה איז די זעלבינע אותיות פון נשמה. אונ יעדער יוד וועם וויל מתקן זיין זיין נשמה דארף לערנן משניות. צווייטענס איז איין היילגער מנהג ביי אונז יודען צו לערנען דעם ערשטין יאהר נאך איין מת ד"ל אלע טאג איין פרק משניות. אונ צום יאהר צייט צו לערנן די אותיות פון זיין נאמען (למשל ווען דעם מת האט מען גרופען אברהם לערונט מען צום ערשטין איין פרק וואס הייבט זיך אן מיט איין א ווי דער פרק אין עומדין (ברכות פ"ה) אונ דער נאך איין פרק וואס הייבט זיך אן מיט איין ב וויא בית שמאי אומרים (פאה פרק ו') אונ אזו לערונט מען אוס דעם גאנצען נאמען. אונ אזו לערונט מען אוף אנדערע נעמען.

מיר וועלין אם ירצה השם דעם אלף בית פון אלע פרקים משניות צו יעדין סדר דרוקען:

דאהער די מצוה וויל יעדער יוד גווים מקיים זיין אונ וויל לערנען משניות. נאר מען זאל ניט מיינען הלילה אז עס איז גינוג צו זאגין דיא ווערטער אפילו מען פאר שטייט נאר ניט וואס אין דער משנה שטייט. זענען מיר מחויב צו זאגין דם אונזער היילגע גמרא זאגט אונז אפט מאל גמרא גמור זמורתא תהא דאס הייסט מען זאל ניט לערנען נאר צו זינגען אליין ווי איין זמר נאר מען מוז לערנען אונ פארשטיין וואס דארין שטייט פיל אדער ווייניג איטליכר נאך זיין כח אונ זיין מוח:

דאריבער האבין מיר דאס נפונען פאר נייטיג צו איבער זעצען דעם משניות אויף טייטש כדי איטליכער זאל קענען לערנען אונ פאר שטיין כדי ער זאל קענען מתקן זיין זיין נשמה. אדער דיא היילגע נשמות נאך וועלכע ער לערונט נאך זייא: ובזכות דיא היילגע מצוה פון משניות לערנען וועט גאט ברוך הוא שמהר זיין דיא גאולה במהרה בימינו. אמן:

מאימתי

קורין את שמע בערבית משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. עד סוף האשמורה הראשונה דברי ר' אליעזר. וחכמים אומרים עד הצות. רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר. מעשה שבאו בניו מבית המשתה אמרו לו לא קרינו את שמע. אמר להם אם לא עלה עמ"ה חייבים אתם

מאימתי קורין. משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. כהנים שנטמאו וטבלו אין יכולים לאכול בתרומה עד שיעריב שמשן דהיינו צאת הכוכבים והא דלא תני משעת צאת הכוכבים מלתא אגב אורחיה קמ"ל שאם נטמאו הכהנים בטומאה שטהרתן תלויה בקרבן כגון זב ומצורע אין הכפרה מעכבתן מלאכול בתרומ' דכתי' (ויקרא כב) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה: **עד סוף האשמורה הראשונה.** שליש הראשון של לילה שהלילה נחלקה לשלש משמרות ומשם ואילך לא מקרי תו זמן קריאת שמע דשכיבה ולא קרינא ביה בשכבך ומקמי צאת הכוכבים נמי יממא הוא ולאו זמן שכיבה והמקדימים וקורים ק"ש של ערבית מבעוד יום סומכים אהא דרבי יהוד' דאמר לקמן בפ' תפלת השחר תפל' המנחה עד פלג המנחה שהוא שעה ורביע קודם הליל' וקי"ל דעבד כרבי יהודה עבד ומיד ככלו' זמן המנחה מתחיל זמן ק"ש של ערבית: **עד שיעלה עמ"ה.** דכל הלילה מקרי זמן שכיבה והלכה כר"ג שגם חכמים מודים לו ולא אמרו עד חצות אלא כדי להרחיק את האדם מן העבירה. ומיהו לכתחלה משהגיע עונת קריאת שמע של ערבית דמתניתין דהיינו צאת הכוכבים אסור לסעוד וכל שכן לישן עד שיקרא ק"ש ויתפלל: **מעשה שבאו בניו מבית המשתה.** בני רבן גמליאל שמעינהו לרבנן דאמרי עד חצות והכי קאמרי ליה הא דפליגי רבנן עלך דוקא קאמרי עד חצות ותו לא ויחיד ורבים הלכה כרבים או דלמא רבנן כוותך סבירי להו והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה ואמר להו רבנן כוותי סבירי להו והא דקאמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה וחייבים אתם

[מאימתי קורין את שמע בערבית] ווען הייבט זיך אן דיא צייט צו לייענן קריאת שמע צוא מעריב [משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן] פון דער צייט וואס דיא כהנים מעגן עסין זייער תרומה. דאס הייסט כהנים וואס זענן געוועזן טמא אונ האבן זיך טובל געווען פון דעסט וועגן טארין זיי אנדערש ניט עסין קיין תרומה. סיידן זייא זאלין ווארטין ביז נאך הערב שמש. דס איז אז עס ווערט געזעהן שטערין אין הימל. אזוי איז דער זמן קריאת שמע פון מעריב אויך ווען עס ווערין געזעהן שטערין אין הימל ניט פריער: [עד סוף האשמורה הראשונה] ביז צום סוף פון דעם ערשטן משמר. (דס הייסט אדריטיל נאכט) [דברי רבי אליעזר] אזוי זאגט רבי אליעזר: [והחכמים אומרים עד חצות] אונ די חכמים זאגן ביז האלבע נאכט איז צייט צו לייענן קריאת שמע. [רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר] רבן גמליאל זאגט ביז עס גייט אוף דר מארגן שטערין איז צייט צו לייענן קריאת שמע: [מעשה שבאו בניו מבית המשתה.] עס איז געווען אין מעשה עס זענן געקומין רבן גמליאל'ס קינדר פון אמאלצייט נאך האלבע נאכט. [אמרו לו לא קרינו את שמע] האבן זייא געזאגט צו זייער פאטר מיר האבן נאך ניט געלייענט קיין קריאת שמע. [אמר להם] האט רבן גמליאל צו זייא געזאגט: [אם לא עלה עמוד השחר] אויב עס איז נאך ניט אויף געגאנגן דער מארגן שטערין. [חייבים אתם לקרות] מוזט איר לייענן קריאת שמע (ווארום אפילו דיא חכמים וואס זאגן ביז האלבע נאכט האלטין זיי אויך אז

אתם לקרות · ולא זו בלבד אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות מצותן עד שיעלה עמוד השחר · הקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עמוד השחר · וכל הנאכלין ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר · אם כן למה אמרו חכמים עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה : ב מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן · ר׳

אתה לקרות : ולא זו בלבד. כולה מלתא דרבן גמליאל היא דקאמר לבניו : הקטר חלבים. של קרבנות : ואברים של עולת תמיד של בין הערבים שנזרק דמו ביום מצוה להעלות הנתחים כל הלילה דכתיב (ויקרא ו׳) היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר : וכל הנאכלין ליום אחד. כגון תודה וחטאת ואשם וכיוצא בהם שהם נאכלים ליום ולילה זמן אכילתן עד שיעלה עמוד השחר והוא המביאן לידי נותר : א״כ למה אמרו חכמים עד חצות. בק״ש ובאכילת קדשים אבל בהקטר חלבים ואיברים לא אמרו בו חכמים עד חצות כלל ולא נקט ליה הכא אלא להודיע שכל דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה : כדי להרחיק את האדם מן העבירה. שלא יבא לאכלן אחר שיעלה עמוד השחר ויתחייב כרת. וכן בק״ש שלא יאמר עדיין יש לי שהות ותעבור עונתה : ב בין תכלת ללבן. בין חוטי תכלת לחוטי לבן שבציצית. פירוש אחר גיזת צמר שצבעה תכלת ויש בה מקומות שלא נקלט הצבע

מען מעג לייענן קריאת שמע דיא גאנצע נאכט) [ולא זו בלבד] אונ ניט נאר ביי קריאת שמע אליין האבן די חכמים גזאגט ביז האלבע נאכט אונ פון דעסט וועגן מעג מען די גאנצי נאכט. [אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות] נאר ביי אלע מצות ווס די חכמים האבן גזאגט ביז האלבי נאכט. [מצותן עד שיעלה עמוד השחר] פון דעסט וועגן מעג מען דיא מצוה טאן די גאנצי נאכט. דהיינו [הקטר חלבים ואברים] דר רייכרין די הרב אונ דיא גלידר פון איין קרבן אוף דעם מזבח. [מצותן עד שיעלה עמוד השחר] איז די מצוה ביז דר מארגן שטערין גייט אוף: [וכל הנאכלין ליום אחד] אונ אלע קרבנות ווס די מצוה איז צו עסין אין איין טאג [מצותן עד שיעלה עמוד השחר]. מעג מען זייא עסין דיא גאנצי נאכט (וואס נאך דעם טאג) ביז דר מארגן שטערן גייט אוף: [אם כן למה אמרו חכמים עד חצות]. אז די מצוה איז דיא גאנצי נאכט ווארום האבן די חכמים גזאגט ביז האלבי נאכט. [כדי להרחיק את האדם מן העבירה] כדי צו דר ווייטרן דעם מענשן פון איין עבירה. אז ער וועט וויסן אז ער האט צייט צו לייענן קריאת שמע אדר צו עסין דעם קרבן די גאנצע נאכט וועט ער זיך ניט איילין דר צו אונ וועט אפ לייגן אוף שפעטר אונ דר ווייל וועט ער זיך צו לייגן שלאפן. אונ עס קען זיין אז ער זאל פר שלאפן ביז טאג. וועט ער דאך ניט האבן גלייענט קיין קריאת שמע. אדר עס וועט איבר בלייבן פלייש פון קרבן וועט מען דאס מוזן פר ברענן. וועט ער דאך ניט האבן גטאן די מצוה. ווארום די מצוה איז מען זאל עסין די פלייש פון א קרבן אונ מען זאל זעהן אז קדשים זאלן ניט דארפן ווערין פארברענט. אבער אז ער וועט זעהן אז דיא צייט איז קורץ וועט ער גישט טאן קיין זאך ביז ער וועט פריער לייענן קריאת שמע אדר עסין די פלייש פון קרבן. אזו האלטן די חכמים מיט רבן גמליאל אז דיא מצוה פון קריאת שמע איז א גאנצע נאכט : ב [מאימתי קורין את שמע בשחרית] ווען הייבט זיך אן די צייט צו לייענן קריאת שמע אין דר פריא. [משיכיר בין תכלת ללבן]. ווי מען קען דר קענן וואל ווייסי וואס מע

רבי אליעזר אומר בין תכלת לכרתי • (נ"א ל"ג וגומרה) עד הנץ החמה • ר' יהושע אומר עד ג' שעות שכן דרך בני מלכים לעמוד בג' שעות • הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה: ג בית שמאי אומרים בערב כל אדם יטו ויקראו ובבוקר יעמדו שנאמר (דברים ו') ובשכבך ובקומך • ובית הלל אומרים כל אדם קורא כדרכו שנאמר (שם) ובלכתך בדרך •
אם

שצבע יפה ושחור לבן: בין תכלת לכרתי. צבע התכלת קרוב לגוון של כרתי כרישין שקורין פוריי"ש בלע"ז: עד שלש שעות. ביום עד סוף שעה שלישית שהוא רביע היום בזמן שהימים והלילות שוים ולעולם זמן קריאת שמע הוא עד רביע היום בין שהימים ארוכים בין קצרים. וכן הא דתנן לקמן תפלת השחר עד ארבע שעות ביום הייכו עד שליש היום וד' שעות דנקט לפי ששליש היום הוא ד' שעות בזמן שהימים והלילות שוין וכל מקום שנזכר במשנה כך שעות ביום על דרך זה אתה צריך לחשב ולדון. זו הבנתי מפירושי הרמב"ם ונתקבל לי. וטעמא דר' יהושע דאמר עד שלש שעות ביום שכן דרך בני מלכים שאין עומדין ממטתן עד סוף שעה שלישית ורחמנא דאמר ובקומך עד שעה שכל בני אדם עומדים ממטתם קאמר והלכה כרבי יהושע ומיהו לכתחלה צריך לכוין לקרות ק"ש עם הנץ החמה כוותיקים שהיו עושים: לא הפסיד. כלומר לא הפסיד מלברך לפניה ולאחריה אלא אע"פ שעברה עונתה קורא ומברך לפניה ולאחריה: כאדם הקורא בתורה. אף על פי שלא יצא ידי חובת קריאת שמע בעונתה יש לו קבול שכר כקורא בתורה: ג יטו. על צדיהם דכתיב בשכבך דרך שכיבה: יעמדו. דכתיב ובקומך דרך קימה: כדרכו. בין
בקימה

האט געפארבט בלא אונ אין אנדרי ערטער האט דיא בלאע פארב נים גוט אן גנומן איז געבליבן גוט בלא אונ נים ווייס. אז עס איז שון אזו ליכטיג אז מען קען דר קענן אוף דר שטיקיל וואל וועלכר ארט איז בלא אונ וועלכר ארט איז נים גוט בלא. מעג מען שון לייענן קריאת שמע: [רבי אליעזר אומר בין תכלת לכרתי]. רבי אליעזר זאגט ווי מען קען דר קענן צווישן בלא אונ היטל בלא. [וגומרה עד הנץ החמה.] אונ ער דארף אוס לאזן קריאת שמע ביז דיא זון שפראצט אוף. [ורבי יהושע אומר עד ג' שעות] רבי יהושע זאגט עס איז צייט ביז דרייא שעה אוף דעם טאג. [שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות] ווארום דר שטייגער איז פון דיא קינדר פון מלכים זייא זאלן אוף שטיין דרייא שעה אוף דעם טאג. אונ וויל עס געפינן זיך מענטשן ווס שטייען אוף דרייא שעה אוף דעם טאג הייסט דאס ובקומך. [הקורא מכאן ואילך לא הפסיד] דר ווס לייענט נאך דריי שעה פרלירט ער נים אפילו די ברכות פון קריאת שמע. אונ ער דארף זאגן די ברכות פון פר קריאת שמע אונ נאך קריאת שמע [כאדם הקורא בתורה] אונ ער האט שכר אזו ווי איינר לערינט די דריי פרשיות פון קריאת שמע אין דר תורה נים אין דר צייט ווען מען דארף לייענן קריאת שמע. אבער דעם שכר פון דר מצוה וואס השם יתברך הט געהייסן לייענן קריאת שמע הט ער פאר לארן: ג [בית שמאי אומרים בערב כל אדם יטו ויקראו ובבוקר יעמדו]. בית שמאי זאגן צו מעריב זאל זיך דר מענטש איין בייגן אונ לייענן קריאת שמע אונ צו שחרית זאל ער זיך אנידר שטעלן. [שנאמר ובשכבך ובקומך] ווארום עס שטייט אין פסוק ובשכבך ובקומך איז טייטש אז דוא ליגסט אונ אז דו שטייסט [ובית הלל אומרים כל אדם קורא כדרכו] בית הלל זאגן יעדר מענטש לייענט קריאת שמע ווי ער וויל [שנאמר ובלכתך בדרך] ווארום עס שטייט אין פסוק ובלכתך

בדרך

בקימה בין בישיבה בין בשכיבה בין בהליכה : כדי היית. ראוי היית ליהרג ואם היית מת היית מתחייב בנפשך : ד׳ שתים לפניה. יוצר אור ואהבה : ואחת לאחריה. אמת ויציב : ובערב. מברך : שתים לפניה. מעריב ערבי׳ ואהבת עולם. ושתים לאחריה אמת ואמונה והשכיבנו : אחת ארוכה ואחת קצרה. אשתים שלפניה קאי יוצר אור ארוכה שפותחת בברוך וחותמת בברוך וכן מעריב ערבים. אהבה קצרה שחותמת בברוך ואינה פותחת בברוך : לחתום. בברוך

אם כן למה נאמר ובשכבך ובקומך בשעה שבני אדם שוכבים ובשעה שבני אדם עומדים. אמר רבי טרפון אני הייתי בא בדרך והטיתי לקרות כדברי בית שמאי וסכנתי בעצמי מפני הלסטים. אמרו לו כדי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל : ד בשחר מברך שתים לפניה ואחת לאחריה. ובערב שתים לפניה ושתים לאחריה. אחת ארוכה ואחת קצרה. מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר לקצר אינו רשאי להאריך לחתום אינו רשאי שלא לחתום

בדרך. דס איז טייטש אז דו גייסט אין וועג. איז דס ניט ליגענדיג אונ ניט שטייענדיג. [אם כן למה נאמר ובשכבך ובקומך] אס כן פר וואס שטייט ובשכבך ובקומך. [בשעה שבני אדם שוכבים ובשעה שבני אדם עומדים] נאר דר פסוק מיינט דוא זאלסט לייענן אין דר צייט ווען מענטשן ליגן זיך אונ אין דר צייט ווען מענטשן שטייען אוף. [אמר רבי טרפון אני הייתי בא בדרך] האט ר׳ טרפון גזאגט איך בין אמאל גוועזן אין וועג [והטיתי לקרות כדברי בית שמאי] האב איך זיך איין געבוגן צו לייענן קריאת שמע. ווי בית שמאי פסקנין) [וסכנתי בעצמי מפני הלסטים]. בין איך געקומן אין איין סכנה פון גזלנים : [אמרו לו כדי היית לחוב בעצמך] האבן צו איהם גזאגט זיינע חברים דוא ביזט ווערט גוועזן דיא שטראף. [שעברת על דברי בית הלל] ווייל דוא האסט עובר גוועזן אוף דיא רייד פון בית הלל. אונ אז דיא נזקנים וואלטן דיך גהארגט וואלסטו נאך גהאט אשטראף בעולם הבא פר וואס דוא האסט זיך אליין גבראכט צו דעם אז מען זאל דיך הרגנן : ד [בשחר מברך שתים לפניה ואחת לאחריה]. צו שחרית זאגט מען צוויי ברכות פר קריאת שמע (יוצר המאורות אונ הבוחר בעמו ישראל באהבה) אונ איין ברכה נאך קריאת שמע (גאל ישראל). [ובערב שתים לפניה ושתים לאחריה]. אונ צו מעריב זאגט מען צוויי ברכות פאר קריאת שמע (המעריב ערבים אונ אוהב עמו ישראל) אונ צוויי נאך קריאת שמע (גאל ישראל אונ שומר עמו ישראל לעד) : [אחת ארוכה] דיא צוויי ברכות וואס פר קריאת שמע צו שחרית אונ צו מעריב איז איינע פון זייא אלאנגע דס הייסט זי הייבט זיך אן מיט ברוך אתה אונ לאזט זיך אוס מיט ברוך אתה. יוצר אור אונ אשר בדברו מעריב ערבים. [ואחת קצרה] אונ איינע פון זיי איז אקורצע זיא לאזט זיך נאר אוס מיט ברוך אתה אבר זי הייבט זיך ניט אן מיט ברוך אתה. אהבה רבה אונ אהבת עולם : [מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר] אוף דעם ארט וויא די חכמים האבן גזאגט מען זאל לאנג מאכן די ברכה (מען זאל אן הייבן מיט ברוך אתה) טאר מען ניט פאר קורצן מען זאל ניט אן הייבן מיט ברוך אתה). [לקצר אינו רשאי להאריך] אונ אוף דעם ארט וואס די חכמים האבן גזאגט מען זאל פר קירצן טאר מען ניט דר לענגרן : [לחתום אינו רשאי שלא לחתום] וויא די חכמים האבן גזאגט מען זאל אוס לאזן מיט ברוך אתה טאר מען ניט מען זאל ניט אוס לאזן

לחתום ושלא לחתום אינו רשאי לחתום : **ה** מזכירין יציאת מצרים בלילות · אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות · עד שדרשה בן זומא · שנאמר (דברים ט"ז) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך · ימי חייך הימים כל ימי חייך הלילות · וחכמים אומרים ימי חייך העולם הזה כל ימי חייך להביא לימות המשיח :

פ"ב **היה** קורא בתורה והגיע זמן המקרא אם כיון לבו יצא ואם לאו לא

בברוך : **שלא לחתום** . כגון ברכת הפירות וברכת המצות : **ה מזכירין יציאת מצרים בלילות** . פרשת ציצית אומרים אותה בק"ש של ערבית ואע"פ שאין לילה זמן ציצית דכתיב וראיתם אותו פרט לכסות לילה אומרים אותה בלילה מפני יציאת מצרים שבה : **כבן שבעים שנה** . הייתי נראה זקן ולא זקן ממש אלא שהלבינו שערותיו יום שמינוהו נשיא כדי שיראה זקן וראוי לנשיאות ואותו היום דרש בן זומא מקרא זה : **ולא זכיתי**. לא נצחתי לחכמים ודומה ע בגמ"ס בפרק בנות כותים (ל"ח:) בהא זכינהו ר"א לרבנן כלומר נצחם :

(פרק ב) **היה** קורא בתורה . פרשת ק"ש : **והגיע זמן**. ק"ש : **אם כיון לבו יצא.** לדברי האומר מצות צריכות כוונה צריך לפרש אם כיון לבו היה מתכוין לצאת ידי חובתו. והאומר מצות אין צריכות כוונה מפרש אם כיון לבו לקרות כנקודתן וכהלכתן לאפוקי קורא להגיה שאינו קורא התיבות כנקודתן אלא קורא ככתיבתן כדי להבין בחסרות ויתרות דבקריאה

מיט ברוך אתה. [ושלא לחתום אינו רשאי לחתום]. אונ פר קערט ווא די חכמים האבן גזאגט מען זאל ניט אוס לאזן מיט ברוך אתה טאר מען ניט מען זאל יוא אוס לאזן מיט ברוך אתה : ה [מזכירין יציאת מצרים בלילות] מען מוז דר מאנן יציאת מצרים ביי נאכט. [אמר רבי אלעזר בן עזריה] הט רבי אלעזר בן עזריה גזאגט [הרי אני כבן שבעים שנה] איך בין שוין אלט אזו וויא זיבציג יאהר [ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות] אונ האב ניט זוכה גוועזן צו לערנין פון פסוק אז מען דארף זאגן יציאת מצרים ביא נאכט : [עד שדרשה בן זומא] ביז בן זומא האט גדרשט. [שנאמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים] עס שטייט דו זאלסט דר מאנן דעם טאג וואס דו ביזט אין אים ארוס גגאנגן פון מצרים [כל ימי חייך] אלי טעג וואס דו וועסט לעבן [ימי חייך הימים כל ימי חייך הלילות] דארשט בן זומא ווען עס וואלט נאר געשטאנן ימי חייך וואלט איך זאגן אז מען דארף נאר דר מאנן יציאת מצרים ביי טאג. (ווארום ימי איז דר טייטש טעג) דארום שטייט דר ווארט כל אויך צו וויזן אז אפילו ביי נאכט דארף מען אויך דר מאנן יציאת מצרים : [וחכמים אומרים ימי חייך העולם הזה] אונ די חכמים זאגן (ימי) דיא טעג פון דיין לעבן מיינט מען די וועלט [כל ימי חייך להביא לימות המשיח] נאר די טעג מיינט מען אפילו ווען משיח וועט קומן וועט מען אויך דארפען דר מאנן יציאת מצרים :

פרק ב [היה קורא בתורה] ווען איינר הט גלערינט אין דר תורה דיא פרשה פון קריאת שמע [והגיע זמן המקרא] אונ עס איז טאקי גוועזן די צייט וואס מען דארף לייענן קריאת שמע [אם כיון לבו יצא] אויב ער הט הכוונה גהאט יוצא צו זיין מיט דעם לערנן די מצוה פון קריאת שמע לייענן, איז ער יוצא. דארף ער ניט נאך אמאל לייענן קריאת שמע [ואם לאו לא יצא] אונ אויב ער האט ניט גהאט הכוונה יוצא צו זיין די מצוה פון קריאת שמע לייענן זא

דבקריאה כזו לא יצא ואיך קיימא לן כמ"ד מצות צריכות כונה: בפרקים. לקמן במתני׳ מפרש מה הם הפרקים: שואל מפני הכבוד. שואל בשלום אדם נכבד שראוי להקדים לו שלום כגון אביו או רבו או שגדול ממנו בחכמ׳: ומשיב. וא"צל שמשיב להם שלום אם הקדימו לו: ובאמצע. הפרק: שואל מפני הירא׳. אדם שהוא ירא מפניו שמא יהרגהו. וא"צל שמשיב לו שלום אבל מפני הכבוד לא: ר"י א׳ באמצע. הפרק שואל בשלום מי שהוא ירא ממנו ומשיב שלום למי שמוטל עליו לכבדו: ומשיב שלום לכל אדם. שהקדים לו שלום והלכה כר"י וכל"מ שאסור להפסיק כך אסור לדבר בלה"ק כמו בשאר לשונות: ב בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק. דכתיב וה׳ אלהים אמת (ירמיה י׳) הלכך אין מפסיקין

לא יצא. בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב. ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב דברי ר׳ מאיר. רבי יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם: ב אלו הן בין הפרקים בין ברכה ראשונה לשניה בין שניה לשמע ובין שמע לוהיה אם שמוע בין והיה אם שמוע לויאמר בין ויאמר לאמת ויציב. ר׳ יהודה אומר בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק. אמר רבי יהושע בן קרחה למה קדמה שמע לוהיה אם שמוע (ירושלמי ל"ג אלא) כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים

תחלה

ער ניט יוצא. דארף ער לייענן נאך אמאל קריאת שמע: [בפרקים שואל מפני הכבוד] צווישן די פרקים פון קריאת שמע (אין דר אנדרר משנה וועט שטיין וואס הייסט בין הפרקים) מעג מען געבן שלום אמענטשן וואס מען דארף איהם כבוד געבין. [ומשיב] אונ דאס איז געוויס אוב יענר מענטש הט אים גגעבן שלום מעג ער איהם ענטפרן [ובאמצע שואל מפני היראה] אונ אין מיטן פרק מעג מען נאר געבן שלום דעם מענטשן וואס מען הט פר איהם מורא ער זאל אים ניט הארגנן [ומשיב] אונ דס איז געוויס אוב יענר מענטש האט אים גגעבן שלום מעג ער איהם ענטפערן. [דברי רבי מאיר] אזו זאגט רבי מאיר [רבי יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה] רבי יהודה זאגט אין מיטן פרק מעג מען געבן שלום צו דעם מענטשן וואס מען האט פר איהם מורא. אבר צו דעם מענטשן וואס מען הט פר איהם קיין מורא ניט טאר מען איהם ניט געבן שלום [ומשיב מפני הכבוד] נאר אוב ער הט פריער געגעבן שלום מעג מען אים ענטפרין. אוב ער איז אזו אמענטש וואס מען דארף איהם אפ געבן כבוד: [בפרקים שואל מפני הכבוד] צווישן די פרקים פרעגט מען שלום צו דעם וואס מען דארף איהם אפ געבן כבוד. אבר צו דיא מענשן וואס מען דארף זייא ניט אפ געבן קיין כבוד טאר מען זיי ניט געבן קיין שלום [ומשיב שלום לכל אדם] נאר אוב זייא האבן פריער געגעבן שלום מעג מען זייא ענטפערין: ב [אלו הן בין הפרקים] דאס הייסט צווישן די פרקים [בין ברכה ראשונה לשניה] צווישן די ערשטי ברכה יוצר המאורות אונ די אנדרי ברכה אהבה רבה [ובין שניה לשמע] צווישן די אנדרי ברכה אונ שמע ישראל. [ובין שמע לוהיה אם שמוע] צווישן שמע אונ והיה אם שמוע. [בין והיה אם שמוע לויאמר] צווישן והיה אם שמוע אונ ויאמר. [בין ויאמר לאמת ויציב] צווישן ויאמר אונ אמת ויציב [רבי יהודה אומר בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק] רבי יהודה זאגט צווישן ויאמר אונ אמת ויציב טאר מען ניט מפסיק זיין: [אמר רבי יהושע בן קרחה] הט רבי יהושע בן קרחה גזאגט [למה קדמה שמע לוהיה אם שמוע] פר וואס זאגט מען די פרשה שמע ישראל פר והיה אם שמוע. [כדי שיקבל עליו עול

מלכות

תחלה ואחר כך יקבל עליו עול מצות. והיה אם שמוע לויאמר שוהיה אם שמוע נוהג ביום ובלילה ויאמר אינו נוהג אלא ביום (בלבד כ"א במשנ"ג): ג הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא. רבי יוסי אומר לא יצא. קרא ולא דקדק באותיותיה רבי יוסי אומר יצא. ר' יהודה אומר לא יצא. הקורא למפרע לא יצא. קרא וטעה יחזור למקום שטעה:

האומנין

מפסיקין בין אני ה' אלהיכם לאמת וכן הלכה: **והיה אם שמוע נוהג בין ביום בין בלילה.** דכתיב בה (דברים יא) ולמדתם אותם את בניכם ותלמוד תורה נוהג בין ביום ובין בלילה: **ויאמר אינו נוהג אלא ביום.** דאית ביה פ' ציצית שאינה נוהגת בלילה דכתיב (במדבר טו) וראיתם אותו: **ג רבי יוסי אומר לא יצא.** דכתיב שמע השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיך ותנא קמא סבר שמע בכל לשון שאתה שומע והלכה כתנא קמא: **ולא דקדק באותיותיה.** להוציאן בשפתיו יפה בשתי תיבות שהתיבה השניה מתחלת באות שהתיבה הראשונה נגמרת כגון על לבבך עשב בשדך ואבדתם מהרה אם אינו נותן ריוח ביניהם להפרידם נמצא קורא אותם שתי אותיות כאות אחת: **רבי יוסי אומר יצא.** והלכה כר' יוסי מיהו לכתחלה צריך לדקדק באותיותיה וכן יזהר שלא יניח הנד ולא יניד הנח ולא ירפה החזק ולא יחזק הרפה וצריך להתיז זיי"ן של תזכרו שלא יהא נראה כאומר תשכרו בשי"ן כלומר כדי שתרבו שכר שהרי אין ראוי לשמש את הרב על מנת לקבל פרס: **הקורא למפרע.** הקדים פסוק שלישי לשני ושני לראשון וכיוצא בזה: **לא יצא.** דכתיב והיו הדברים בהווייתן יהיו כלו' כמו שהן סדורין בתורה ומיהו אם הקדים פרשת ויאמר לפר' והיה אם שמוע ופ' והיה אם שמוע לשמע נראה דאין זה חשוב למפרע ואלא שהרי אינן סדורות כן זו לאחר זו בתורה: **יחזור למקום שטעה.** אם בין פרק לפרק

טעה

מלכות שמים תחלה] כדי דר מענש זאל פריער אויף זיך מקבל זיין מלכות שמים [ואחר כך יקבל עליו עול מצות] אונ דר נאך די מצות פון גאט [והיה אם שמוע לויאמר] והיה אם שמוע זאגט מען פר ויאמר [שוהיה אם שמוע נוהג ביום ובלילה] וויל אין והיה אם שמוע שטייט די מצוה פון תורה לערנן אונ תורה מוז מען לערנן ביא טאג אונ ביי נאכט [ויאמר אינו נוהג אלא ביום בלבד] אונ אין ויאמר שטייט נאר די מצוה פון ציצית אונ ביי נאכט איז מען פטור פון ציצית: ג הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו] ווען איינר האט גלייענט קריאת שמע אונ זיינע אויערין האבן ניט געהערט וואס זיין מול האט גזאגט [יצא] איז ער יוצא [רבי יוסי אומר לא יצא] רבי יוסי זאגט ער איז ניט יוצא [קרא ולא דקדק באותיותיה] ווען איינער האט גלייענט קריאת שמע אונ הט ניט גוט ארוס גרעט דיא ווערטר צו זאגן יעדר וארט באזונדר [רבי יוסי אומר יצא] זאגט רבי יוסי ער איז יוצא [רבי יהודה אומר לא יצא] אונ רבי יהודה זאגט ער איז ניט יוצא. [הקורא למפרע] ווען איינר לייענט צו ריק ער לייענט פריהר דעם לעצטן פסוק אונ דר נאך דעם פסוק וואס פר דעם לעצטן. אונ אזו לייענט ער אלי פסוקים [לא יצא] איז ער ניט יוצא אבר אז ער לייענט די פרשה ויאמר פר דר פרשה והיה אם שמוע אדר והיה אם שמוע פר שמע איז ער יוצא ווארום אין דר תורה שטייען אויך ניט דיא פרשיות כסדר: [קרא וטעה] ער הט גלייענט קריאת שמע אונ האט זיך טועה גוועזן דהיינו ער ווייסט ער הט אוס גלאזן איין פרשה אונ ער וייס ניט וועלכי צו די ערשטע פרשה ואהבת. אונ ער האלט די אנדרי פרשה והיה אם שמוע צו ער הט אוים גלאזין די אנדרי פרשה אונ ער האלט ויאמר [יחזור למקום שטעה] זאל ער אן הייבן פון ערשטן הפסק פון והיה אם שמוע אבר אז ער

האלט

ד האומנין קוראין בראש האילן או בראש הנדבך מה שאינן רשאין לעשות כן בתפלה: ה חתן פטור מק"ש (במשנה שבגמרא ליתא בלילה הראשון) עד מוצאי שבת אם לא עשה
מעשה

טעה שאינו יודע באיזה פרק הפסיק ולראש איזה פרק יחזור חוזר להפסק ראשון שהוא והיה אם שמוע. והרמב"ם אומר שהוא ואהבת את ה' ואם באמצע הפרק פסק שיודע הפרק שפסק בו אבל אינו יודע באיזה מקום מאותו פרק הפסק חוזר לראש אותו הפרק. היה קורא וכתבתם ואינו יודע אם הוא בוכתבתם של שמע או בוכתבתם של והיה אם שמוע חוזר לוכתבתם של שמע ואם נסתפק לאחר שהתחיל למען ירבו אינו חוזר שעל הרגל לשונו הוא הולך: ד נדבך. שורה של בנין אבנים כמו נדבכים דאבן גלל (בעזרא ו) ואע"ג דמסתפי דלמא נפלי ולא מצו מכווני לא הצריכום חכמים לרדת דק"ש לא בעי כוונה אלא פסוק ראשון בלבד: מה שאינן רשאין לעשות כן בתפלה. דצלותא רחמי היא ובעי כוונה הלכך יורדין למטה ומתפללין: ה חתן. הכונס בתולה פטור מקריאת שמע לילה הראשונה משום דטריד שמא לא ימצאנה בתולה. ואני שמעתי שמתירה שמא יעשה כרות שפכה בבעילתו וטרדא דמצוה היא ורחמנא אמר ובלכתך בדרך בלכת דידך הוא דמחייבת הא דמצוה פטירת: אם לא עשה מעשה.
אם

האלט אין מיטן פרשה נאר ער ווייס ניט ביי וועלכן ווארט ער האלט זאל אן הייבן פון אן הייב פרשה וועלכע ער האלט. אבער אז ער האלט ביי דעם ווארט וכתבתם נאר ער ווייס ניט צו ביי דעם וכתבתם פון דר ערשטר פרשה אדר ביי דעם וכתבתם פון דר אנדרר פרשה זאל ער אן הייבן דעם וכתבתם פון דר ערשטר פרשה. אבער אז ער הט שון אן גהויבן צוא זאגן למען ירבו דר נאך איז אים גוואורן הספק ביי וועלכן וכתבתם ער הט גהאלטן. זאל ער זאגן ווייטר ווא ער האלט ווארום גוויס הט ער גזאגט נאך זיין גוואונהייט צוא זאגן נאך דעם אנדרן וכתבתם למען ירבו ניט נאך דעם ערשטן: ד [האומנין קוראין בראש האילן] ארבייטר וואס שטייען אויף אבוים [או בראש הנדבך] אדר אויף אמאער אונ ארבייטן אונ עס איז גקומן די צייט פון קריאת שמע לייענן דארפן זיי ניט אראפ גיין נאר זיי מעגן דארטן לייענן קריאת שמע. ווייל קריאת שמע דארף נאר האבן כוונה דעם ערשטן פסוק אונ איין פסוק קען מען מכוין זיין אפילו אויף דעם בוים אדר דעם מאער [מה שאינן רשאין לעשות כן בתפלה] אבער שמונה עשרה מוז מען אין גאנצן דאוונען מיט כוונה. אונ אזו לאנג קען ער ניט האבן קיין כוונה צום דאוונען. ווייל ער הט מורא ער זאל ניט אראפ פאלן מוז ער אראפ גיין: ה [חתן פטור מקריאת שמע] החתן דארף ניט לייענן קריאת שמע [בלילה הראשון] די ערשטע נאכט פון דר חתונה אוב ער הט גנומען אבתולה ווייל זייני גדאנקן זענן נאר צו טראכטן פון דער חתונה וועט ער ניט קענן האבן קיין כוונה צו קריאת שמע [עד מוצאי שבת] ווארום אין דר צייט פון דר גמרא פלעגט מען נאר חתונה האבן מיט אבתולה מיטוואך (אזו וויא עס שטייט בתולה נישאת ליום הרביעי) זאגט די משנה [אם לא עשה מעשה] אוב ער הט ניט בועל גוועזן די ערשטי נאכט (דאס הייסט מיטוואך ביי נאכט) איז ער פטור פון קריאת שמע דאנרשטיג ביי נאכט אוך. אונ אוב ער האט ניט בועל גוועזן דאנרשטיג ביי נאכט איז ער פטור פון קריאת שמע פרייטאג צו נאכט אוך. אונ אוב פרייטאג צו נאכט הט ער אוך ניט בועל גוועזן איז ער פטור פון קריאת שמע שבת צו נאכט. אונ אוב ער הט שבת צו נאכט אוך ניט בועל גוועזן פון דר צייט אן מוז ער שון לייענן קריאת שמע. ווייל ער איז שון מיט איר גוואוינט

אם לא בעל עד מ״ש שהם ד׳ לילות טריד ומהם ואילך לבו גס בה והוא לא טריד ואעפ״י שלא עשה מעשה חייב בקריאת שמע: (ו) רחץ לילה הראשון שמתה אשתו. ואעפ״י שאבל אסור ברחיצה: אסטנים אני. קר ומלוכן לשון ליכה ואיכא צערא אם לא היה רוחץ ואין אסור בימי אבלו אלא רחיצה של תענוג: ח לא כל הרוצה ליטול את השם יטול. אם לא הוחזק חכם ופרוש בשאר דברים אין זה אלא גאוה שמראה בעצמו שיכול

מעשה ברבן גמליאל שקרא בלילה הראשון שנשא אמרו לו תלמידיו לא למדתנו רבינו שחתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון אמר להם איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים אפי׳ שעה אחת: ו רחץ לילה הראשון שמתה אשתו אמרו לו תלמידיו לא למדתנו רבינו שאבל אסור לרחוץ אמר להם איני כשאר כל אדם אסטנים אני: ז וכשמת טבי עבדו קבל עליו תנחומין אמרו לו תלמידיו לא למדתנו רבינו שאין מקבלין תנחומין על העבדים אמר להם אין טבי עבדי כשאר כל העבדים כשר היה: ח חתן אם רצה לקרות קריאת שמע לילה הראשון קורא רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל הרוצה ליטול את השם יטול: מי

טראכט ער שון ניט מעהר צו זי איז א בתולה. ווארום ווען אפילו זי איז ניט קיין בתולה וועט ער איהר שון אויך מוחל זיין (תוי״ט): [מעשה ברבן גמליאל] עס איז געווען דמעשה ביי רבן גמליאל [שקרא בלילה הראשון שנשא] אז ער הט גלייענט קריאת שמע דיא ערשטי נאכט פון דר חתונה [אמרו לו תלמידיו] האבן די תלמידים צו אים גזאגט [לא למדתנו רבינו] רבינו דו האסט דאך אונז גלערינט [שחתן פטור מקריאת שמע] אז א חתן איז פטור פון קריאת שמע [בלילה הראשון] די ערשטי נאכט [אמר להם] הט ער זיי געענפערט [איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים] איך וויל ניט מבטל זיין פון מיר מלכות שמים [אפילו שעה אחת] אפילו איין שעה: ו [רחץ לילה הראשון] רבן גמליאל האט זיך געוואשן די ערשטי נאכט [שמתה אשתו] וואס זיין ווייב איז אים געשטארבן [אמרו לו תלמידיו] האבן די תלמידים צוא אים געזאגט [לא למדתנו רבינו] דו האסט אונז געלערינט (שאבל אסור לרחוץ) אז איין אבל טאר זיך ניט וואשן (אמר להם) הט רבן גמליאל זיי געענפערט (איני כשאר כל אדם) איך בין ניט גליך צו אלי מענטשן [אסטנים אני] איך בין א שוואכר מענטש. אאבל טאר זיך ניט וואשן אז ער מיינט דאס פאר תענוג. אבר אז ער וואשט זיך ווייל ער דארף צום געזונד מעג ער זיך וואשן אפילו אין אבילות: ז (וכשמת טבי עבדו) אונ אז טבי דר קנעכט (עבד כנעני) פון רבן גמליאל איז געשטארבן (קבל עליו תנחומין) האט ער אויף איהם מקבל געוועזן טרייכטונג ווי מען איז מנחם אבל. (המקום ינחם אותך) גאט זאל דיך טרייסטן (אמרו לו תלמידיו) האבן די תלמידים צו אים געזאגט [לא למדתנו רבינו] דו האסט דאך אונז געלערינט (שאין מקבלין תנחומין על העבדים) אז מען איז ניט מקבל קיין טרייסטונג אויף א קנעכט מיט דעם לשון המקום ינחם אותך) נאר מיט דעם לשון המקום ימלא חסרונך גאט זאל דר פילן דיין שאדן. אזו ווי מען זאגט אויף איין אנדער שאדן וואס א מענטש הט: (אמר להם) הט ער זיי געענטפערט (אין טבי עבדי כשאר כל העבדים) טבי מיין קנעכט איז ניט גלייך צו אלי קנעכט (כשר היה) ער איז געווען א פרומער: (ח) (חתן אם רצה לקרות קריאת שמע) א חתן אז ער וויל לייענען קריאת שמע (לילה הראשון) דיא ערשטי נאכט (קורא) מעג ער לייענען: (רבן שמעון בן גמליאל אומר) רבן שמעון בן גמליאל זאגט (לא כל הרוצה ליטול את השם) ניט יעדר וואס וויל זיך נעמן א נאמן (אונ ווייזן אז ער איז פריסר שי

ביטל לכוין לבו. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ואיכא לקמא מרבותינו דאמרי דהאידנא כל אדם יקרא קריאת שמע בלילה הראשון שכיון שבדורות הללו אין מכוונים כל כך בשאר ימים אם לא יקרא בלילה ראשון מיחזי יותר כיוהרא שמראה עצמו שהוא מכוין בכל פעם אלא שעושה משום דטריד במצוה:

(פר' ג) **מי שמתו מוטל לפניו**. אחד מן הקרובים שחייב להתאבל עליהם מוטל עליו לקברו: **פטור מק"ש**. משום דטריד טרדא דמצוה: **וחלופיהן**. שכן דרך שמתחלפין לפי שהכל רוצים לזכות במצוה: **את שלפני המטה**. המזומנים לשאת כשתגיע המטה אצלם: **את שלאחר המטה**. כלו' בין אותם שלפני המטה ובין אותם שלאחר המטה אם המטה צריכה להם לשאתה פטורים: **ואת שאין למטה צורך בהם**. כגון ההולכים ללוות את המת לכבודו בלבד חייבין: **אלו ואלו פטורין מן התפלה**. דלאו דאורייתא היא כמו ק"ש ואיכא דאמרי מפני שהיא צריכה כונה יתירה: **ב להתחיל ולגמור**. פרשה אחת של ק"ש: **לשורה**. שהיו עושים שורות סביב האבל לנחמו בשובם מן הקבר: **ואם לאו**. שהיה הדרך קרוב מן הקבר עד המקום

פ"ג **מי שמתו** מוטל לפניו פטור מק"ש ומן (ס"א ל"ג התפלה) ומן התפילין (במשנה שבגמרא איתא ומכל מצות האמורות בתורה) נושאי המטה וחלופיהן וחלופי חלופיהן את שלפני המטה ואת שלאחר המטה את שלמטה צורך בהן פטורים ואת שאין המטה צורך בהן חייבין. אלו ואלו פטורים מן התפלה: **ב** קברו את המת וחזרו אם יכולין להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה יתחילו ואם לאו לא יתחילו. העומדים בשורה

הפנימים

אלע (יחיד) קענן זיך נעמן. נאר יעדר מענטש דארף טאהן ווי אלע מענטשן טוהען. אלע החנים לייענן ניט קיין קריאת שמע די ערשטי נאכט דארף ער אוך ניט לייענן:

פרק ג [מי שמתו מוטל לפניו] ווער זיין טויטער ליגט פאר אים אונ ער איז מחויב עוסק צו זיין אין זיין קבורה [פטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין] איז ער פטור פון קריאת שמע אונ פון תפלה אונ פון תפילין [ומכל מצות האמורות בתורה] אונ פון אלע מצות וואס שטייט אין דער תורה [נושאי המטה] די וואס טראגין איצט די מטה [וחלופיהן] אונ די וואס וועלין בייטין די מענטשין וואס טראגין איצט די מטה [וחלופי חלופיהן] אונ די וואס וועלין בייטין די מענטשין וואס זייא האבן גיבייטן די ערשטע מענטשן [את שלפני המטה] כאטי דיא אלע מענטשין זענען פאר דער מטה [ואת שלאחר המטה] אדער זייא זענין נאך דער מטה. איז דער דין [את שלמטה צורך בהן חייבין] אוב די מטה ברויך זיי צום העלפן טראגן זענן זיי פטור פון אלע מצות. אונ די וואס וועלין ניט טראגין די מטה זיי גייען נאר צו דר לויה די זענן חייב אין אלע מצות [אלו ואלו פטורים מן התפלה] נאר פון תפלה זענן אלע פטור וויל תפלה ברויך מען שטארק מכוין צו זיין אונ זייערע גידאנקן זענן ניט בייא דר לויה צו מכוין זיין צו תפלה: ב [קברו את המת וחזרו] ווען זיי האבין שוין דעם מת באגראבן אונ האבן זיך אום גיקערט פון קבר [אם יכולין להתחיל ולגמור] אויב זייא קענן אנהויבין צו לייענן ק"ש אונ אויס לאזן די ערשטע פרשה [עד שלא יגיעו לשורה] איידער די אבלים וועלין קומען צוגו דר שורה (דאס איז צווייא שורות מענטשין שטייען פון צווייא זייטע אונ נאך דר קבורה גייט דער אבל דורך די שורות אונ אלע זענן אים מנחם) [יתחילו] זאלין זיי אנהייבין צו לייענען [ואם לאו לא יתחילו] אונ אוב ניט זאלין זייא גאר ניט אן הייבין [העומדים בשורה] די וואס שטייען אין דר

הפנימים פטורים והחיצונים חייבין: ג נשים ועבדים וקטנים פטורין מק"ש ומן התפילין וחייבין בתפלה ובמזוזה ובברכת המזון: ד בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה. ועל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו. ר' יהודה אומר מברך

מקום שבו עומדים בשורה ואין פנאי להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה: **הפנימים.** הרואים פני האבלים: **והחיצונים** שאינם רואים פני האבלים: **ג נשים ועבדים פטורים מק"ש.** אע"ג שהיא מצות עשה שהזמן גרמא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות סד"א לחייבן הואיל ואית בה מלכות שמים קמ"ל: ותפילין מצות עשה שהזמן גרמא הם דלילה ושבת לאו זמן תפילין נינהו וסד"א הואיל ואתקש תפילין למזוזה נשים נתחייבו קמ"ל: **קטנים.** אפי' קטן שהגיע לחינוך לא הטילו על אביו לחנכו בק"ש לפי שאינו מצוי תמיד אצלו בשעת ק"ש ולא בתפילין משום דסתם קטן אינו יודע לשמור תפיליו שלא יפיח בהן: **וחייבין בתפלה.** דתפלה רחמי היא ומדרבנן היא ותקנוה אף לנשים ולחנך בה הקטנים: **ובמזוזה.** דמהו דתימא הואיל ואתקש לתלמוד תורה כי היכי דנשים פטורות מת"ת דכתיב (דברים י"א) ולמדתם אותם את בניכם ולא את בנותיכם הכי נמי תיפטרו ממזוזה אע"פ שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמא קא משמע לן: **בברכת המזון.** מהו דתימא אין חיובה בברכת המזון מדאורייתא כיון דכתיב (שם ח') ואכלת ושבעת וברכת הויא ליה מצות עשה שלא הזמן גרמא או מה שאין חיובה מדאורייתא משום דכתיב (שם) על הארץ הטובה אשר נתן לך והארץ לא נתנה לנקבות ולא אתפיסא: **ד בעל קרי.** עזרא תקן שלא יקרא בעל קרי בתורה בין בעל קרי לאונסו בין לרצונו עד שיטבול. ולא מפני טומאה וטהרה שאין דברי תורה מקבלין טומאה אלא כדי שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהן כתרנגולים: **מהרהר.** ק"ש בלבו כשהגיע זמן המקרא: **ואינו מברך לפניה ולאחריה.** ואפילו בהרהור כיון דברכות לאו דאורייתא לא אטרחוהו רבנן: **ועל המזון מברך לאחריו.** דחובה דאורייתא הוא ואינו מברך לפניו דלאו חובה דאורייתא היא וכבר נפסקה הלכה דבטלוה לטבילותא ובעלי קריין קורין ק"ש כדרכן ושונין בתורה ומתפללין ומברכין

שורה [הפנימים] די אינווייניגסטע וואס זעהן דעם אבל [פטורים] זענן פטור פון ק"ש [והחיצונים חייבין] אונ די אויס ווייניגסטע וואס זעהן ניט דעם אבל זענן חייב צו לייענן ק"ש : ג [נשים ועבדים וקטנים] ווייבר אונ קנעכט (כנענים) אונ קליינע קינדר [פטורין מקריאת שמע ומן התפילין] זענן פטור פון ק"ש אונ פון תפילין [וחייבין בתפלה ובמזוזה ובברכת המזון] זייא זענן חייב צו דאוונען אונ צו מאכין המזוזה אונ צו בענטשין נאך דעם עסין : ד [בעל קרי מהרהר בלבו] ווען איינער זעהט קרי איז ער טמא אונ ער מוז זיך טובל זיין אונ פר דר טבילה טאר ער ניט לערנן . זאגט די משנה אז ער מעג פאר דר טבילה טראכטין אין הארצין ק"ש נאר ניט ארויס ריידין די ווערטער. וויל ק"ש איז אמענטש מחויב צו לייענן מן התורה האט מען דאס ניט געוואלט פון אים מבטל זיין [ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה] אבער די ברכות וואס פאר ק"ש אונ וואס נאך ק"ש וואס דאס איז מדרבנן טאר ער ניט לייענן פאר דר טבילה אפילו טראכטענדיק : [ועל המזון מברך לאחריו] אונ ער בענטשט נאך דעם עסין טראכטענדיק . ווארום דאס איז מן התורה [ואינו מברך לפניו] אבער די ברכה וואס פאר דעם עסין טאר ער ניט מאכין אפילו טראכטענדיק ווארום דאס איז מדרבנן [ר' יהודה אומר מברך לפניה ולאחריה] ר' יהודה קריגט אויף דעם ערשטן תנא אונ זאגט סיי ק"ש אונ בענטשין סיי די

מברך לפניהם ולאחריהם : ה היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר . ירד לטבול אם יכול לעלות ולהתכסות ולקרות עד שלא תנץ החמה יעלה ויתכסה ויקרא . ואם לאו יתכסה במים ויקרא . אבל לא יתכסה לא במים הרעים ולא במי המשרה . עד שיטיל לתוכן מים . וכמה ירחיק מהן ומן הצואה ארבע אמות : ו זב שראה קרי ונדה

מברכין כל הברכות ואין נפטר בדבר : ה לא יפסיק. תפלתו לגמרי אלא יקצר כל ברכה וברכה : ולקרות עד שלא תנץ החמה. שהותיקין מדקדקים על עצמן לגמור אותה עם הנץ החמה דכתיב (תהלים עב) ייראוך עם שמש : יתכסה במים. ודוקא מים עכורים שאין לבו רואה את הערוה אבל צלולים לא: במים הרעים. מים סרוחים: במי המשרה. מים ששורין בהם פשתן :

עד שיטיל לתוכן מים. חסורי מחסרא והכי קתני ולא יקרא אלא מי רגלים עד שיתן לתוכן מים ושיעור המים שיטיל למי רגלים של פעם אחת רביעית : וכמה ירחיק מהם. מן המי רגלים שלא הטיל לתוכן מים ומן הצואה : ארבע אמות. ודוקא כשהוא לצדדים או לאחריו אבל לפניו מרחיק כמלא עיניו : ו זב שראה קרי. אף על פי שטמא טומאת שבעה משום זיבה ואין טבילה

ברכות פון ק״ש אדער די ברכה וואס פאר דעם עסין מעג ער אפילו רייךן אויך : ה [היה עומד בתפלה] ווען איינער האט געהאלטין אין מיטין שמונה עשרה [ונזכר שהוא בעל קרי] אונ האט זיך דערמאנט אז ער איז איין בעל קרי [לא יפסיק אלא יקצר] זאל ער ניט אוף הערין צו דאווענען נאר ער זאל אפ קירצין יעדער ברכה ער זאל זאגין פון יעדער ברכה דעם אנהייב מיטין סוף : [ירד לטבול] ווען א בעל קרי איז זיך געגאנגען טובל זיין . איז דער דין אזו [אם יכול לעלות ולהתכסות ולקרות] אויב ער קען זיך טובל זיין אונ ארויף גיין פון מקוה אונ זיך באדעקין מיט זיינע קליידער אונ ליינען ק״ש [עד שלא הנץ החמה] איידר די זון וועט אוף גיין (אזו ווי מיר האבן געלערנט אין אנדערין פרק משנה ב׳ (וגומרה עם הנץ החמה) [יעלה ויתכסה ויקרא] זאל ער ארויף גיין פון מקוה אונ זיך צו דעקין אונ זאל ליינען ק״ש [ואם לאו] אבער אויב ער זעהט אז איידער ער וועט צריך גיין פון מקוה וועט דר ווייל ארויבער גיין דר זמן ק״ש [יתכסה במים ויקרא] זאל ער זיך צו דעקין אין מקוה מיט די וואסער או בדי וואסר איז געדיכט אונ זאל ליינען ק״ש: [אבל לא יתכסה לא במים הרעים] אבער ער זאל זיך ניט צו דעקין מיט שטינקעדיקע וואסר [ולא במי המשרה] אונ ניט מיט וואסר וואס מען האט אין זיי געווייקט פלאקס . אבער מי רגלים (השתנה) אז עס שטייט ביי אים טאר ער אנדערש ניט ליינען קיין ק״ש [עד שיטיל לתוכן מים] פאידין ער זאל אין זייא ארויין גיסין וואסר איין קוואטירל צו יעדען מאל וואס ער האט אין דר פרי משתין געווען (וכמה ירחיק מהן) וי ווייט זאל ער זיך דר ווייטערן פון השתנה וום ער האט אין זיי קיין וואסר ניט ארויין געגאסן (ומן הצואה) אונ פון צואה [ד׳ אמות] פיר איילן נאר אז די צואה איז ביי דעם מענטשן פון הינטן אדר פון דר זייט. אבער אז די צואה איז פון פאראינס מוז ער זיך אזו ווייט ערוועיטערין ביז ער זאל די צואה ניט זעהן : ו (זב שראה קרי) א מענטש וואס האט געזעהן דריי מאל זיבה (זיבה הייסט אז עס רינט פון א מענטשן אזו ווי שכבת זרע) איז ער טמא זיבן טעג . אונ אין די זיבן טעג האט ער געזעהן קרי שכבת זרע אויך וום די טומאה איז נאר איין טאג . (אונ ביי די טומאה פון זיבה מעג ער לערנן אונ מתפלל זיין אונ ביי די טומאה פון קרי טאר ער ניט לערנן אונ ניט מתפלל זיין) איז דר דין אז דר זב

ונדה שפלטה שכבת זרע · והמשמשת שראתה נדה צריכין טבילה · ורבי יהודה פוטר:

פרק ד **תפלת** השחר עד חצות · ר' יהודה אומר עד ארבע שעות · תפלת המנחה עד הערב · רבי יהודה אומר עד פלג המנחה · תפלת

טבילה זו מעיקרתו אפילו הכי צריך טבילה לדברי תורה כתקנת עזרא משום קרי וכן נדה אם באה להתפלל ופולטת שכבת זרע הרי היא כבעל קרי ושכבת זרע מטמאה האשה בפליטתה כל שלשה ימים לאחר תשמיש. ולאחר מכאן כבר הסריח בגופה ואין ראוי עוד להיות ולד נוצר ממנו והכי פירושו נדה שפלטה עתה תשמיש ששמשה אתמול קודם שראתה והמשמשת מטתה שראתה נדה אחר ששמשה צריכין טבילה: ורבי יהודה פוטר. אף במשמשת שראתה נדה פטר ר' יהודה ואע"ג דמעיקרא בת טבילה הוא ואיכא למימר דלא פקעה תורת טבילה מינה. וכבר כתבנו לעיל דבטלוה לטבילותא מפני שהיתה תקנה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה:

(פרק ד) **תפלת** השחר עד הצות. שכן תמיד של שחר קרב עד חצות לרבנן ולר' יהודה אינו קרב אלא עד ארבע שעות ביום. ועד ד' שעות היינו עד סוף שעה רביעית שהוא שליש היום בזמן שהיום י"ב שעות וכן זמנה לעולם עד סוף שליש היום לפי אורך הימים וקצרן כדכתבינן לעיל גבי יקריאת שמע. והלכה כרבי יהודה: תפלת המנחה עד הערב. עד שתחשך: עד פלג המנחה. זמן מנחה קטנה הוא מתשע שעות ומחצה עד הלילה בהם שתי שעות ומחצה נמצא פלג המנחה שהוא חצי שיעור זה שעה ורביע ופסק ההלכה בזה דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד והרוצה לעשות כדברי חכמים ולהתפלל תפלת המנחה עד הערב יעשה ובלבד שלא יתפלל ערבית בזמן זה שכיון שמחשיב אותו יום לענין שמתפלל בו מנחה אינו יכול להחשיבו לילה ולהתפלל בו ערבית ואם בא לעשות כדברי ר' שלא להתפלל מנחה אלא עד פלג המנחה שהוא שעה ורביע קודם הלילה עושה ומשם ואילך יכול להתפלל

זאל זיך טובל זיין אין די זיבן טעג צו דר טומאה פון קרי. אפילו דורך דר טבילה וועט ער ניט טהור ווערן (ווארום ער איז דאך הזב ביז זיבן טאג) פון דעסטוועגן דארף ער זיך טובל זיין ער זאל מעגן לערנען אונ מתפלל זיין: (ונדה שפלטה שכבת זרע) אונ אאשה וואס זי איז אנדה אונ איז טמא זיבן טעג אונ פון איר איז אפגגאנגען שכבת זרע אין די טעג וואס זי איז גוועזן אנדה. (והמשמשת שראתה נדה צריכין טבילה) אדר זי האט נאך תשמיש המטה געזעהן נדה. מוז זי זיך טובל זיין אין די טעג וואס זי איז אנדה צו דר טומאה פון שכבת זרע. חאטשי נאך דר טבילה וועט זי נאך זיין טמא ביז זיבן טעג פון דעסט וועגן דארף זי זיך טובל זיין צו דר טומאה פון שכבת זרע זיא זאל מעגן מתפלל זיין. (ורבי יהודה פוטר) אונ רבי יהודה זאגט וויל די טבילה קען זיי ניט מטהר זיין אין גאנצן דארפן זיי זיך ניט טובל זיין ביז סוף זיבן טעג פון זיבה אדר פון נדה:

פרק ד (תפלת השחר עד חצות) די תפלה פון שחרית איז צייט ביז האלבין טאג (רבי יהודה אומר עד ארבע שעות) רבי יהודה זאגט ביז סוף דער פערטער שעה. (ווען דער טאג איז צוועלף שעה) דס איז אדריטל טאג · אונ וויא גרוס דר טאג איז אדר ווי קליין ער איז איז אלץ נאך רבי יהודה די צייט פון דאווענען ביז אדריטל טאג (תפלת המנחה עד הערב) דיא תפלה פון מנחה איז ביז נאכט (רבי יהודה אומר עד פלג המנחה) רבי יהודה זאגט די צייט פון מנחה איז ביז פלג המנחה ביז העלפט פון דער צייט פון מנחה · דהיינו דער אנהייב צייט פון

תפלת הערב אין לה קבע ושל מוספין כל היום (נ"א לג"ג ר' יהודה אומר עד שבע שעות): **ב** רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה. אמרו לו מה מקום לתפלה זו. אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא תארע תקלה על ידי. וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי: **ג** ר' גמליאל אומר בכל יום מתפלל אדם י"ח. רבי יהושע אומר מעין י"ח. רבי עקיבא אומר אם שגורה תפלתו בפיו יתפלל
שמונה

להתפלל ערבית: **אין לה קבע.** זמנה כל הלילה והא דתני אין לה קבע ולא קתני זמנה כל הלילה לאשמעינן דתפלת ערבית רשות לפי שהיא כנגד הקטרת איברים ופדרים שקרבים כל הלילה והכי רשות נינהו שכיון שנזרק הדם נרצה הקרבן אף על פי שנטמאו איברים ופדרים או שאבדו. ומיהו האידנא קבלוה עליהם כחובה: **ושל מוספין כל היום.** אם איחר אחר שבע יצא אבל נקרא פושע וכן הלכה: **ב מה מקום.** כלו' מה טיבה: **שלא תארע תקלה.** שלא יבא מכשול על ידי כדמפרש בברייתא שלא אכשל בדבר הלכה וישמחו חבירי הרי רעה שתבא על ידי שאגרום להם שיענשו: **אני נותן הודיה על חלקי.** מודה על הטובה שהלק לי השם חלקי מיושבי בית המדרש. ושתי תפלות הללו בכניסתו לבית המדרש וביציאתו חובה על כל אדם ואדם לאומרן דהכי אמרי' בברייתא בכניסתו מה הוא אומר וביציאתו מהו אומר משמע דחובה למימרינהו: **ג מעין י"ח.** איכא דמפרשי בגמ' שאומר מכל ברכה וברכה נוסח האמצעיות בקוצר וחותם על כל אחת ואחת. ואיכא דאמרי הביננו ה' אלהינו לדעת דרכיך שהיא ברכה אחת שיש בה מעין כל הברכות האמצעיות של שמונה עשרה וחותם ברוך אתה ה' שומע תפלה: **שגורה בפיו.** שהוא
למוד

מנחה איז פון האלב פיר ביז זעקס אויב דר טאג איז צוועלף שעה איז דם צווייא אונ אהאלבע שעה. אונ העלפט פון דר צייט איז אשעה מיט אפערטל. דאס איז ביז דריי פערטל אוף פינף איז די צייט פון מנחה נאך רבי יהודה. פון דריי פערטל אוף פינף ביז זעקס קריגין די רבנן מיט רבי יהודה נאך די רבנן מעג מען אין דר צייט דאוונען מנחה אונ ניט קיין מעריב. אונ נאך רבי יהודה מעג מען אין דר צייט דאוונען מעריב אונ ניט קיין מנחה [תפלת הערב אין לה קבע] דיא תפלה פון מעריב האט ניט קיין אום געזעצטע צייט נאר ער מעג דאוונען מעריב אגאנצע נאכט [ושל מוספין כל היום] אונ מוסף איז צייט צו דאוונען אגאנצע טאג [רבי יהודה אומר עד שבע שעות] רבי יהודה זאגט ביז זיבן שעה אויף דעם טאג. דאס הייסט ביז איינס נאך האלבן טאג. אונ נאך איינס מעג מען אויך דאוונען מוסף נאר ער ווערט אן גרופן הפושע: ב רבי נחוניא בן הקנה [היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה] פלעגט מתפלל זיין אריין גייענדיג אין בית המדרש אונ ארוס גייענדיג פון בית המדרש איין קורצי תפלה [אמרו לו מה מקום לתפלה זו] האבן די תלמידים איהם געפרעגט וואס בטייט די תפלה [אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא תארע תקלה על ידי. וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי] הט ער זיי געענטפערט אז איך גייא אריין אין בית המדרש בין איך מתפלל אז עס זאל זיך ניט טרעפן קיין שטרויכלונג דורך מיר (דאס הייסט איך זאל קיין טעות ניט האבן אין הדין) אונ אז איך גייא ארוס פון בית המדרש גיב איך איין דאנק צו השם יתברך אויף מיין חלק (אז ער האט מיר גהאלפן אז איך זאל הענין זיצין אונ לערנין): ג [רבן גמליאל אומר בכל יום מתפלל אדם שמונה עשרה] רבן גמליאל זאגט אלי טאג מוז דר מענטש מתפלל זיין אכצעהן ברכות (אזו וויא מיר דאוונען שמונה עשרה) [רבי יהושע אומר מעין שמונה עשרה] רבי יהושע זאגט ער דארף נאר דאוונען הקיצור פון שמונה עשרה. אונ די תפלה ווערט אן גרופן הביננו) [רבי עקיבא אומר אם שגורה תפלתו

שמונה עשרה ואם לאו מעין י"ח:

ד ר' אליעזר אומר העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים · רבי יהושע אומר המהלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה אומר הושע השם את עמך את שארית ישראל בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם לפניך בא"י שומע תפלה:

ה היה רוכב על החמור ירד (במסכה שבגמרא ויתפלל) · ואם אינו יכול לירד יחזיר את פניו · ואם אינו יכול להחזיר את פניו יכוון את לבו כנגד בית

נמוך ורגיל בה. והלכה כרבי עקיבא שמי שאין תפלתו שגורה בפיו או בשעת הדחק מתפלל אדם שלש ראשונות ושלש אחרונות והביננו באמצע שהיא מעין כל האמצעיות חוץ מימות הגשמים שאינו מתפלל הביננו מפני שצריך לומר שאלה בברכת השנים וחוץ ממוצאי שבתות וי"ט שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת: ד העושה תפלתו קבע. שתפלתו דומה עליו כמשאוי ולשון קבע אומר חוק קבוע עלי להתפלל וצריך אני לצאת ממנה: מתפלל תפלה קצרה. ומה היא תפלה קצרה שאומר הושע ה' את עמך וגו': בכל פרשת העבור. אפי' בשעה שהם פורשים לעבירה יהיו צרכיהם גלוים לפניך לרחם עליהם. פרשת לשון פירוש. העבור של עבירה. ואין הלכה כרבי יהושע אלא אמר לה שמתפללים במקום סכנה היא צרכי עמך מרובים וכו' ומתפלל אדם אותה כשהוא מהלך ואינו מתפלל לא ג' ראשונות ולא ג' אחרונות וכשיעבור מקום הסכנ' ותתיישב דעתו צריך לחזור ולהתפלל תפלה כתקנה אם לא עברה עונתה: ה היה רוכב על החמור ירד. אין הלכ' כסתם משנה זו אלא בין יש לו מי שיאחוז חמורו בין אין לו מי שיאחוז חמורו לא ירד מפני שאין דעתו מיושבת עליו כשהוא יורד: יחזיר את פניו. לצד ירושלים שנאמר (מלכים א ח) והתפללו אליך דרך ארצם: יכוון את לבו כנגד בית קדשי הקדשים. שנאמר (שם) והתפללו

בפיו יתפלל שמונה עשרה ואם לאו מעין שמונה עשרה) רבי עקיבא זאגט אוב זיין תפלה איז איהם געוואנט אין מול (דס הייסט אז ער קען דאוונען שמונה עשרה) זאל ער דאוונען גאנץ שמונה עשרה אונ אז ער קען ניט דאוונען אדער ער האט קיין צייט ניט זאל ער דאוונען די ערשטי דריי ברכות אונ די לעצטי דריי ברכות אונ אין מיטן זאל ער זאגן הביננו. נאר ווינטער קען מען ניט דאוונען הביננו ווייל ער דארף בעטן ותן טל ומטר. אונ שבת צו נאכט (מוצאי שבת) דארף ער זאגן אתה חוננתנו אונ אין דר ברכה פון הביננו שטייט ניט קיין ותן טל ומטר אונ ניט קיין אתה חוננתנו: ד (רבי אליעזר אומר העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים) רבי אליעזר זאגט ווער עס מאכט זיין תפלה ווי איין משא אויף זיך ער זאגט מען האט מיר אום גזעצט אז איך מוז דאוונען איז זיין תפלה ניט קיין געבעט (ווערט זיא ניט אן גנומן) (רבי יהושע אומר) רבי יהושע זאגט (המהלך במקום סכנה) דר וואס גייט אין איין מקום סכנה (מתפלל תפלה קצרה) איז ער מתפלל אקורצי תפלה (אומר הושע השם את עמך את שארית ישראל) אונ זאגט העלף גאט דיין פאלק דיא איבר בלייבונג פון ישראל (בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם לפניך) אפילו ווען זיי שייטן זיך צו איין עבירה זאל אויך זיין זייער בדערפניש פאר דיר (ברוך אתה יי שומע תפלה) געלובט ביזטו גאט וואס הערט צו געבעט: ה (היה רוכב על החמור) ווען איינר האט געריטן אויף איין אייזל (אונ וויל מתפלל זיין) (ירד ויתפלל) זאל ער אראפ גיין פון אייזל (ואם אינו יכול לירד) אונ אוב ער קען ניט אראפ גיין פון אייזל (דהיינו ער האט ניט ווער עס זאל איהם היטן דעם אייזל) (יחזיר את פניו) זאל ער אום קערן זיין פנים צו מזרח זייט (ואם אינו יכול להחזיר את פניו) אונ אוב ער קען ניט אומקערן זיין פנים (יכוין את לבו כנגד בית קדשי קדשים)

והתפללו אל המקום הזה : ז באסדא . עגלים הרבה קשורים ומהודקים יחד ומשיטים אותם בנהר ובני אדם הולכי' עליהם ובלשון מקרא (ד"ה ב' ב) קרויין רפסודות : ז אין תפלת המוספים אלא בחבר עיר . בחבורות העיר כלומר בצבור ולא ביחיד : בחבר עיר ושלא בחבר עיר . בין בצבור בין ביחיד : רבי יהודה אומר משמו. של ר' אלעזר בן עזריה . והיכא בין ת"ק לרבי יהודה יחיד הדר בעיר שאין שם עשרה לת"ק אליבא דר"א דאמר לא תקנוה אלא בחבר עיר יחיד זה פטור ולר"י אין יחיד פטור אלא כשהוא במקום עשרה שש"צ פוטרו. והלכה כחכמים :

בית קדשי הקדשים : ו היה יושב בספינה או בקרון או באסדא יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים : ז רבי אלעזר בן עזריה אומר אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר · והכמים אומרים בחבר עיר ושלא בחבר עיר · רבי יהודה אומר משמו כל מקום שיש חבר עיר היחיד פטור מתפלת המוספין :

פ"ה **אין** עומדים להתפלל אלא מתוך כובד ראש · חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים כדי שיכונו את לבם למקום · אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו · ואפילו נחש כרוך על עקבו

(פרק ה) **אין** עומדין . מתוך כובד ראש . הכנעה ומורא דכתיב (תהלים ב') עבדו את ה' ביראה ועבודה זו תפלה היא : שוהים שעה אחת. במקום שבאו להתפלל : אפי' המלך שואל בשלומו . ודוקא מלך ישראל אבל מלך עכו"ם פוסק שלא יהרגנו: אפילו נחש כרוך על עקבו . דוקא נחש שרוב פעמי' אינו נושך אבל עקרב או אפעה מן הדברים שהזיקן נושכים וממיתים פוסק :

זאל ער מכוין זיין אין הארצן אנטקעגן דעם קדשי קדשים : ו (היה יושב בספינה) ווען איינער זיצט אין איין שיף (או בקרון או באסדא) אדער אין איין וואגען אדער אויף די האלץ וואס ניידט אופן וואסר (יכוין את לבו כנגד בית קדשי קדשים) זאל ער מכוין זיין אין הארצן אנטקעגן קדשי קדשים : ז (רבי אליעזר בן עזריה אומר) רבי אליעזר בן עזרי' זאגט (אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר) די תפלת מוסף האט מען מעהר ניט מתקן געווען נאר בצבור (ביא המנין) אבער אז איינער דאווענט פר זיך ניט בצבור דארף ער ניט דאוונען קיין מוסף. (וחכמים אומרים בחבר עיר ושלא בחבר עיר) און די חכמים זאגן ביא הצבור און ביא היחיד דארפן אלי דאוונען מוסף (רבי יהודה אומר משמו) און רבי יהודה זאגט פון רבי אליעזרס וועגן (כל מקום שיש חבר עיר היחיד פטור מתפלת המוספין) אין דר שטאט וואס עס איז דא אצבור וואס דאוונען מוסף דארף דער יחיד ניט דאוונען קיין מוסף ווארום ער איז שוין יוצא מיט דעם מוסף וואס דר חזן האט גדאוונט · און אוב אין דר שטאט איז ניט דא קיין צבור דארף יעדר איינצעלנער מענטש דאוונען מוסף :

פרק ה (אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש) מען טאר זיך ניט שטעלין מתפלל זיין נאר מיט איין איינגעבויגטן קאפ (דס הייסט הכנעה אונטערטעניג) [חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים] די פארצייטיגע חסידים פלעגן פר דר תפלה ווארטן אשעה (כדי שיכונו את לבם למקום) כדי זייא זאלן אן ברייטן זייער הארץ צוא גאט (אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו) אפילו המלך גיט אים שלום טאר ער אים ניט ענפערן אין מיטן דאוונען ודאס מיינט מען האידישן מלך אבער המלך וואס ניט פון ישראל מעג ער אים ענטפערן אפילו אין מיטן שמונה עשרה) [ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק] און אפילו אשלאנג איז אריבער געוויקלט אויף זיין פוס טאר ער אויך ניט מפסיק זיין · דווקא אזו א שלאנג וואס בייסט ניט דארף

עקבו לא יפסיק: **ב** מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים · ושואלין הגשמים בברכת השנים · והבדלה בחונן הדעת · רבי עקיבא אומר אומרה ברכה רביעית בפני עצמה · רבי אליעזר אומר בהודאה: **ג** האומר על קן צפור יגיעו רחמיך ועל טוב יזכר שמך · מודים מודים משתקין אותו · העובר לפני התיבה וטעה יעבור אחר

ב מזכירין גבורות גשמים. משיב הרוח שאינו לשון בקשה אלא לשון הזכרה ושבח. ומפני שהגשמים אחת מגבורותיו של הקב"ה דכתיב (איוב ה) עושה גדולות עד אין חקר הנותן מטר על פני ארץ משום הכי קרי להו גבורות גשמים: ושאלה. וטל ומטר לשון בקשה: בברכת השנים. מתוך שהן פרנסה קבעו שאלתן בברכת הפרנסה: והבדלה. במוצאי שבת: בחונן הדעת שהיא ברכה ראשונה של חול ובירושלמי אמרו מפני מה תקנו הבדלה בחונן הדעת שאם אין דעת הבדלה מנין וכן הלכה: **ג** על קן צפור יגיעו רחמיך. כמו שהגיעו רחמיך על צפור וגזרת לא תקח האם על הבנים כן חוס ורחם עלינו: משתקין אותו. שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים ואינן אלא גזרות מלך על עבדיו: על טוב יזכר שמך. משמע על טובה מודה לך ועל הרעה לא מודה והרי אנו חייבין לברך על הרעה כשם שמברכין על הטובה: מודים מודים. דמיחזי כמקבל עליו שתי אלהות ומפרש בירו' כלא דהימנא בלבור הכל

ער ניט מפסיק זיין אבער אזוי אשלאנג וויס בייסט מעג ער מפסיק זיין: ב [מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים] מען דר מאנט די שטארקייט פון רעגין (דאס הייסט משיב הרוח) אין די ברכה פון תחיית המתים ידאס איז אתה גבור) [ושואלין הגשמים בברכת השנים] אונ מען בעט אויף רעגין (דאס איז טל ומטר) אין די ברכה פון מברך השנים: [והבדלה בחונן הדעת) אונ הבדלה (דס איז אתה חוננתנו) אין חונן הדעת [ר' עקיבא אומר] ר' עקיבא זאגט [אומרה ברכה רביעית בפני עצמה] די ברכה פון הבדלה זאל מען זאגן בזונדער (דס הייסט נאך דר ברכה פון האל הקדוש זאגט מען אתה חוננתנו אונ מען לאזט אויס מיט א ברכה) [ר' אליעזר אומר בהודאה] ר' אליעזר זאגט מען זאגט הבדלה אין מודים. איידר ער לאזט אוס די ברכה פון מודים זאגט מען אתה חוננתנו: ג (האומר על קן צפור יגיעו רחמיך) ווען איינר זאגט אזו ווי דו האסט רחמנות גיהאט אויף איין נעסט פייגלאך אונ האסט גיהייסן מען זאל ניט נעמן די מוטער מיט די קינדער אזוי זאלסטו אויף אונז רחמנות האבין (ועל טוב יזכר שמך) אדער ער זאגט אויף גוטס זאל דר מאנט ווערין דיין נאמען (מודים מודים משתקין אותו) אדער ער זאגט צווייא מאהל מודים הייסט מען איהם שווייגן ער זאל גאך אמאהל ניט זאגן אזוי. ווארום אז ער זאגט אזו ווי דו האסט רחמנות גהאט אויף איין נעסט, זעהט אוס אז ער נעמט אן אז די מצוה פון גאט זענען רחמנות. אונ אין אמת דארף מען טאהן די מצות ווייל זיי זענען גזירות פון גאט אויף אונז אונ מיר זענען זיינע קנעכט דאריבער זאל ער ניט זאגן על קן צפור יגיעו רחמיך. אונ אז ער זאגט על טוב יזכר שמך, זעהט אוס אז נאר אויף גוטס זאל מען לובן גאט אונ ניט אויף שלעכטס. אונ אין אמת דארף אמענטש לובן גאט אויף שלעכטס אזו ווי אויף גוטס. אונ אז ער זאגט צוויי מאהל מודים זעהט אוס ווי ער לובט צו צווייא געטער. פריער האט ער גזאגט מודים צו איין גאט אונ דר נאך זאגט ער מודים צום אנדערן גאט. דאריבער דארף מען אים זאגן אז ער זאל נאך אמאהל אזו ניט זאגן: (העובר לפני התיבה וטעה) ווען איינר דאבינט פארן עמוד אונ האט זיך טועה גיוועזן

אחר תחתיו ולא יהא סרבן באותה שעה · (בגמרא איתא מסיכן) ומנין הוא מתחיל מתחלת הברכה שטעה (נ"א זה) בה: ד העובר לפני התיבה לא יענה אחר הכהנים אמן מפני הטירוף · ואם אין שם כהן אלא הוא לא ישא את כפיו · ואם הבטחתו שהוא נושא את כפיו וחוזר לתפלתו רשאי:

ה המתפלל וטעה סימן רע לו · ואם שליח צבור הוא סימן רע לשולחיו · מפני ששלוחו של אדם כמותו · אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת · אמרו לו מנין אתה יודע אמר להם

ביחיד התחונים הם : ולא יהא סרבן באותה שעה . כדרך שאר יורדים לפני התיבה שצריך לסרב פעם ראשונה אבל זה לא יסרב כשאומרים לו לך רד לפי שבגלוי הוא שטעה בתפלה ומפסקת כל כך : ד לא יענה אחר הכהנים אמן . בסוף כל ברכה כמו שאר לבור עונים : מפני הטירוף. שלא תטרוף דעתו ויטעה

לפי שש"ץ הוא צריך להתחיל ברכה שניה ולהקרות לכהן מלה במלה ואם יענה אמן לא יוכל לכוין ולחזור לתפלתו מהר ולהתחיל הברכה כראוי שיתחיל : לא ישא את כפיו. שמא לא יוכל לכוין ולחזור לתפלתו להתחיל שים שלום שאין דעתו מטורפת מאימתא דלבורא : ואם הבטחתו . כלומר אם בטוח הוא שלא תטרף דעתו

מטורפת

(עבור אחר תחתיו) זאל איין אנדער גיין צום עמוד . (ולא יהא סרבן בדבר) אונ דענסטמאהל זאל זיך דר אנדער ניט לאזן בעטן (מנין יהא מתחיל) פון וועלכן ארט הייבט דר אנדער אן (מתחלת הברכה שטעה בה) פון אנהייב דר ברכה וואס דר ערשטער הט זיך טועה געוועזן. ווען דר ערשטער הט זיך אפילו טועה געוועזן אין מיטן דר ברכה הייבט אוך אן דר אנדער פון אנהייב ברכה: ד (העובר לפני התיבה לא יענה אחר הכהנים אמן) דר וואס דאווינט פארן עמוד זאל ניט ענטפערן אמן נאך די כהנים צום דוכנן (מפני הטירוף) ווייל ער דארף פאר לייענען די כהנים וואס זיי זאלן זאגן. אונ אז ער וועט אין מיטן זאגן אמן קען זיין אז ער וועט דר ווייל פר געסן ווו ער האלט אונ וועט ניט וויסן ווו אן צו הייבן. דאריבער זאל דר חזן נאר שווייגן: (ואם אין שם כהן אלא הוא לא ישא את כפיו) אונ אוב עס איז דארטן ניטא קיין אנדער כהן נאר ער. זאל ער ניט דוכנן. ווייל באלד נאך דעם דוכנן דארף ער אנהייבן די ברכה שים שלום. אונ טאמער וועט ער זיין צו טומולט פון דעם דוכנן וועט ער ניט קענן אזו באלד אנהייבן שים שלום. איז דס ניט שיין פר דעם ציבור: (ואם הבטחתו שהוא נושא את כפיו וחוזר לתפלתו רשאי) אונ אויב ער איז ביי זיך זיכר אז ער וועט ניט ווערן צו טומולט נאר ער וועט קענן באלד אנהייבן שים שלום מעג ער דוכנן. דס איז אלץ אז עס איז ניט מער דא אין שול נאר איין כהן (עס הייסט דר חזן) אבער אז עס איז נאך כהנים דא אין שול זאל דר חזן (אויב ער איז הכהן) ניט דוכנן אפילו ער ווייסט אז ער וועט ניט צו טומלט ווערן : ה (המתפלל וטעה סימן רע לו) דר וואס איז מתפלל אונ הט זיך טועה געוועזן איז דס איין שלעכטער סימן פר איהם : (ואם שליח צבור הוא סימן רע לשולחיו) אונ אויב ער איז איין שליח צבור דס הייסט ער דאווינט פארן עמוד) איז דס איין שלעכטער סימן פר דעם ציבור וואס שיקן איהם. ווייל דר שליח פון א מענטשן איז אזוי ווי ער אליין: (אמרו עליו על ר' חנינא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת) מען הט דר ציילט פון רבי חנינא בן דוסא אז ער פלעגט מתפלל זיין אויף קראנקע. פלעגט ער נאך דר תפלה זאגן דר וועט לעבן אונ דר וועט שטארבן (אמרו לו מנין אתה יודע) הט מען ביי איהם געפרעגט פון וואנן ווייסטו דס : (אמר להם אב

להם אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף:

פרק ו א **כיצד** מברכין על הפירות. על פירות האילן אומר בורא פרי העץ. חוץ מן היין. שעל היין אומר בורא פרי הגפן. ועל פירות הארץ אומר בורא פרי האדמה חוץ מן הפת שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ. ועל הירקו' אומר בורא פרי האדמה רבי יהודה אומר בורא מיני דשאים: **ב** בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא ועל פירות הארץ בורא פרי העץ לא יצא.

על

מטורפת מאימת הצבור: **ה** אם שגורה תפלתי. סדורה בפי במרוצה ואיני נכשל בה: שהוא מטורף. שהחולה מטורף כמו אך טרוף טורף (בראשית מ"ד) פי' אחר לשון טורפים. לו תפלתו בפניו (בגמ' דף ה:) כלו' התפלה שהתפללו עליו מטורפת ונדחה ממנו ואינה מקובלת: פ"ו **כיצד** מברכין חוץ מן היין. שמתוך חשיבותו קבעו לו ברכה לעצמו. וכן הפת: בורא מיני דשאים. לפי שיש בכלל פרי האדמה דשא וזרעים כגון קטניות ור' יהודה בעי היכר ברכה לכל מין ומין ואין הלכ' כר"י. והא דתנן על הירקות אומר בורא פרי האדמה הכי

מילי ירקות שדרכן לאכלן חיין ואכלן חיין או שדרכן לאכלן מבושלים ואכלן מבושלים. אבל אותן שדרכן לאכלן חיין ואכלן מבושלים או שדרכן לאכלן מבושלים ואכלן חיין אינו מברך עליהן אלא שהכל. וירקו' שאוכלין אותם בין חיין בין מבושלים מברכין עליהן בפה"א בין חיין בין מבושלים: **ב** בירך על פירות האילן וכו'. כל היכא דכי שקלי לפירא איתי' לענף והוא הענף עצמו חוזר ומוציא פרי לשנה האחרת מקרי אילן ומברכין על פירותיו בורא פרי העץ אבל היכא דכי שקלת ליה לפרי לא ישאר ענף שיחזור ויוציא פרי לשנה האחרת אין מברכין על הפירות אלאבורא פרי

שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל) האט ער זיא געענטפערט אוב מיין תפלה גייט מיר בייבט פון מויל וויים איך אז זי איז אן גנומן (ואם לאו יודע אני שהוא מטורף) אונ אוב ניט וויים איך אז זיא איז ניט אנגנומן:

פרק ו (כיצד מברכין על הפירות) וויא מאכט מען אברכה אוף פירות (על פירות האילן אומר בורא פרי העץ) אוף פירות פון אבוים מאכט מען בורא פרי העץ (חוץ מן היין שעל היין אומר בורא פרי הגפן) חוץ אוף וויין ווארום אוף וויין מאכט מען בורא פרי הגפן (ועל פירות הארץ אומר בורא פרי האדמה) אונ אוף פירות פון דר ערד מאכט מען בורא פרי האדמה (חוץ מן הפת שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ) נאר אוף ברויט מאכט מען המוציא לחם מן הארץ: (ועל הירקות אומר בורא פרי האדמה) אונ אוף ירק מאכט מען בורא פרי האדמה: (רבי יהודה אומר בורא מיני דשאים) רבי יהודה זאגט מען מאכט בורא מיני דשאים. דער ערשטר תנא האלט אוף אלץ וואס וואקסט פון דר ערד מאכט מען פרי האדמה. אונ רבי יהודה האלט מען דארף מאכן הברכה אוף יעדר מין באזונדר. אוף פירות וואס וואקסט פון דר ערד דארף מען מאכן פרי האדמה אונ אוף גראז וואס וואקסט פון דר ערד דארף מען מאכן בורא מיני דשאים (ער באשאפט מינים גראז): ב (בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה) ווען מען הט גמאכט אוף פירות פון אבום בורא פרי האדמה (יצא) איז מען יוצא (וויל דר בום וואקסט אויך פון דר ערד אונ אן די ערד קען ער ניט וואקסן): (ועל פירות הארץ בורא פרי העץ לא יצא) אבר אוף פירות פון דר ערד אז ער הט גמאכט בורא פרי העץ איז ער ניט יוצא

ווארום

פרי האדמה: על כולן אם אמר שהכל יצא. ואפילו על הפת ועל היין. ומיהו לכתחלה אין לאכול שום פרי אם אינו יודע תחלה שיברך עליו ברכה הראויה לו: ג נובלות. פירות שנפלו מן האילן קודם שנתבשלו כל צרכן: גובאי חגבי' טהורים: מין קללה. נובלות ונובלי' ע"י קללה הן באים ואין הלכה כר"י: ד מין שבע. חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון זית ותמרים דהני עדיפי סוליל ונשתבחה בהן

על כולם אם אמר שהכל נהיה יצא: ג על דבר שאין גדולו מן הארץ אומר שהכל. על החומץ ועל הנובלות ועל הגובאי אומר שהכל (ס"א נ"ג על החלב ועל הגבינה ועל הביצים אומר שהכל). ר' יהודה אומר כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו: ד היו לפניו מינים הרבה. ר' יהודה אומר אם יש ביניהם ממין שבע מברך עליו וחכמים אומרים מברך על איזה מהם שירצה: ה ברך על היין שלפני המזון פטר

א"י: מברך על איזה מהם שירצה. דחביב עליו והלכה כחכמים: ה פטר את היין שלאחר המזון. הני מילי בשבתות וימים טובים שרגילים לקבוע על היין לאחר המזון וכשברך על היין לפני המזון אדעתא דהכי ברך אבל בשאר ימים שאין רגילים לקבוע עצמן על היין שלאחר המזון אין היין שלפני המזון פוטר היין שלאחר המזון. וכל לאחר המזון דתנן במתניתין היינו לאחר שסלקו ידיהם מן הפת קודם

וואָרום דאס האט דאך ניט גווא, כן איף אבוים) (על כולם אם אמר שהכל נהיה יצא) אוף אלע זאכן אויב ער האט גמאכט שהכל נהיה בדברו איז ער יוצא נאר פון דעסט וועגן לכתחלה טאר מען ניט עסין קיין שום זאך אז מען זאל ניט וויסן די ריכטיגע ברכה: ג (על דבר שאין גדולו מן הארץ אומר שהכל) איף איין זאך וואס וואקסט ניט פון דר ערד מאכט מען שהכל (על החומץ ועל הנובלות ועל הגובאי אומר שהכל) אוף עסיג אוף ניט צייטיגע פירות וואס פאלן אראפ פון בוים. אונ אוף הייששעריקן (עס זענען דא הייששעריקן וואס מען מעג זייא עסין) אוף דיא אלע מאכט מען שהכל (על החלב ועל הגבינה ועל הביצים אומר שהכל) אוף מילך אונ אוף קעז אונ אוף אייער מאכט מען שהכל (רבי יהודה אומר כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו) רבי יהודה זאגט אלץ וואס עס איז אמין קללה (אזו וויא הייששעריקן וועיל זיי מאכן שאדין די תבואה. אדר פירות וואס פאלן אראפ אונצייטיג פון בוים דאס איז אוך מחמת אקללה) מאכט מען דארויף קיין ברכה ניט. (דר דין איז אז מען מאכט דארויף הברכה): ד (היו לפניו מינים הרבה) ווען עס ליגט עטליכע מינים צום עסין (רבי יהודה אומר אם יש ביניהם ממין שבע מברך עליו) זאגט רבי יהודה אויב עס איז דא צווישן די מינים אמין פון די זיבן מינים (וואס דר פסוק לובט מיט זיי ארץ ישראל. ווייץ גערשטן וויינטרויבן פייגן מילגרוימן אייל בירטן אונ האניג פון טייטלן) מאכט ער דארויף אברכה (וחכמים אומרים מברך על איזה מהם שירצה) אונ דיא חכמים זאגן ער מאכט אברכה אוף וועלכין מין ער וויל (דאס הייסט וועלכר אים איז ליבר): (ברך על היין שלפני המזון) ווען מען הט גמאכט אברכה אוף וויין וואס מען האט גטרונקן פאר'ן עסין (פטר את היין שלאחר המזון) איז מען שוין פטור צו מאכן אברכה אוף די וויין וואס ער וועט טרינקן נאך דעם עסין. (דר דין איז נאר ביי אזו אמענטשן וואס ער טרינקט אלע מאל וויין נאך דעם עסין. אונ אז ער האט גמאכט אברכה אוף דעם וויין וואס פר דעם עסין הט ער גהאט אין די גדאנקן אז די ברכה זאל זיין אוף דעם וויין וואס נאך דעם עסין אויך. אבר אזו אמענטש וואס טרינקט ניט קיין וויין נאך דעם עסין. אונ ער הט גמאכט הברכה אוף וויין פר דעם עסין (דהיינו צו קידוש) אונ דר נאך איז איהם אום גרעכט פאר גקומען צו טרינקן

פטר את היין שלאחר המזון. ברך על הפרפרת שלפני המזון פטר את הפרפרת שלאחר המזון. ברך על הפת פטר את הפרפרת. על הפרפרת לא פטר את הפת ב"ש אומרים אף לא מעשה קדרה: ו היו יושבין (בגמרא ל"ג לאכול) כל אחד ואחד מברך לעצמו. הסיבו אחד מברך לכולן. בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך

קודם שיברכו ברכת המזון: פרפרת. כל דבר שמלפתים בו את הפת כגון בשר וביצים ודגים קרויס פרפרת ופעמים שהיו מביאים פרפראות קודם סעודה להמשיך האכילה וחוזרים ומביאים פרפראות אחרות לאחר הסעודה אחר שמשכו ידיהם מן הפת: מעשה קדרה. כגון הריפות וגרש כרמל וקמח שנתבשל במים כגון הלביבות וכיוצא בהן. ואית דמפרשי פרפרת דמתניתין פת הלחומה בקערה שאין בה מראה לחם דמברכים עלה בורא מיני מזונות. והשתא ניחא דאיצטריך לאשמועינן ברך על הפרפרת לא פטר את הפת אף על גב דהיא נמי מין פת. אבל מעשה קדרה פטר. וב"ש סברי כשם שאם ברך על הפרפרת לא פטר את הפת כך לא פטר מעשה קדרה. ואין הלכה כב"ש: ו היו יושבים. בלא הסבה וסימן הוא שלא נתוועדו לאכול יחד שרגילים היו כשמתוועדים חבורות אנשים לאכול שהיו מסובין על מטות ואוכלי׳ ושותי׳ בהסבת שמאל: כל אחד מברך לעצמו. שלא היה להם קבע סעודה בלא הסיבה. ומיהו הא אמרו רז"ל ניכול נהמא בדוכתא פלן אע"פ שלא הסיבו כהסיבו דמי ואחד מברך לכולם ומצטרפין נמי לזימון: בא להם יין בתוך המזון כל אחד מברך לעצמו. הואיל ואין בית הבליעה פנוי ואין

וויין נאך דעם עסין דארף ער אויף דעם וויין מאכן נאך אמאהל אברכה: (ברך על הפרפרת שלפני המזון) פרפרת ווערט אן גרופן אלץ וואס מען עסט געשמאק צו מאכן דעם ברויט דהיינו פליישׁ פיש אונ אנדרע עסין ווארג. אונ אין דר צייט פון דר גמרא איז געווען דר מנהג אז מען פלעגט פר דם עסין עסין שפייז צו מאכן אפעטיט. אונ נאך דעם עסין פלעגט מען אויך עסין שפייזן צו מאכן אגוטן געשמאק אין מויל. אונ דס ווערט אן גרופן פרפרת. זאגט דיא משנה אז ער האט גמאכט אברכה אויף די פרפרת וואס ער הט געגעסן פאר דעם עסין איז ער פטור צו מאכן אברכה אויף די פרפרת וואס ער עסט נאך דעם עסין (ברך על הפת פטר את הפרפרת) אז מען האט גימאכט אברכה אויף ברויט. איז מען פטור צו מאכין אברכה אויף דיא פרפרת. אבער אז מען האט גימאכט הברכה אויף די פרפרת דארף מען מאכין אויף די ברוט אויך הברכה: בית שמאי [אומרים] זאגין [אף לא מעשה קדרה] אז ער האט גמאכט הברכה אויף די פרפרת אונ דר נאך וויל ער עסין גיקעכץ פון מעהל מוז ער אויף דעם מאכן אביזונדער ברכה: ו [היו יושבין לאכול כל אחד ואחד מברך לעצמו] אין דר צייט פון דר גמרא איז גיוועזן דר מנהג אז עס פלעגין זיך פערזאמלען עטליכע מענטשן צו עסין פלעגט מען זיצין אויף בעטין אן גילענט אויף דר לינקער זייט. אונ אז יעדר פלעגט וועלין עסין באזונדער אונ ניט ווארטין איינער אויף דעם אנדערין פלעגין זיי זיצין אויף שטולען: זאגט די משנה הדין (היו יושבין) אז זיי זענען גיזעסן (אויף שטולען) אונ האבין גיגעסן (עס הייסט יעדר האט גיגעסין בעזונדר) דארף יעדר פאר זיך מאכין הברכה (הסיבו אחד מברך לכולן) אבער אז זיי האבין זיך אן גלעהנט צו עסין (דאס זיי זאלין עסין צו זאמען) מאכט איינער הברכה פאר אלעמען: (בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו) ווען מען האט גיבראכט וויין אין מיטין עסין מאכט איטליכער

פאר

מברך לעצמו לאחר המזון אחד מברך לכולם · והוא אומר על המוגמר אף ע"פ שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר הסעודה: ז הביאו לפניו מליח בתחלה ופת עמו מברך על המליח ופוטר את הפת שהפת טפלה לו· זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה: ח אכל תאנים ענבים ורמונים מברך אחריהן שלש ברכות דברי רבן גמליאל וחכמים אומרים ברכה אחת (כ"א ל"ג מעין שלש) רבי עקיבא

ואין לב המסובים פונה אל המברך אלא לבלוע מה שבפיהם א"כ חיישי' שמא יחנק כשבא לענות אמן: והוא אומר על המוגמר. המברך ברכת המזון הוא מברך על המוגמר בורא עצי בשמים ואע"ג דאיכא דעדיף מיני' אפ"ה כיון שהתחיל בחדא עביד לאידך: לאחר הסעודה. אחר ברכת המזון דהשתא לאו מצרכי הסעודה הוא אפ"ה כיון שהתחיל בברכות אחרונות גומרן: מוגמר. רגילין היו להביא אחר הסעודה עצי בשמים במחתה על האש לריח טוב: ז מליח. כל דבר מלוח: שהפת טפלה לו. מי שאכל אכילה גסה מפירות מתוקים ביותר אוכל אחריו דבר מליח להסך סליחות הנדבקות בגופו מחמת רוב הפירות ומפני שאינו יכול לאכול המליח לבדו אוכל מן הפת עמו. אבל המליח לבדו עיקר והפת טפלה לו:

ח מברך אחריהן ג' ברכות. דכי שהוא משבעת המינים מברך אחריו שלש ברכות דסבירא ליה לרבן גמליאל דואכלת ושבעת וברכת לאו אלהם בלבד קאי אלא אכל שבעת המינין המוזכרים לעיל בפרשה ובהאי קרא שלש ברכות רמיזי. וברכת זו ברכת הזן. על הארץ זו ברכת הארץ הטובה. זו בונה ירושלים. וכן הוא אומר (דברים ג') ההר הטוב הזה: וחכ"א ברכה אחת מעין

פאר זיך הברכה. ווייל יעדר האלט ניט גלייך אין, עסין. איינער מאכט הברכה אונ דר אנדערער האלט דעם ביסין אין מויל אונ קען ניט ענטפרין קיין אמן אויף דער ברכה וואס ער הערט. דאריבער מוז יעדר באזונדער מאכין הברכה: [לאחר המזון אחד מברך לכולם] אבער נאך דעם עסין מאכט איינער הברכה פאר צולעמען: [והוא אומר על המוגמר אף על פי שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר הסעודה] אונ דר וואס בענטשט המוציא מאכט אויך די ברכה אויף די גיריבערטע בשמים (ווארום פאר צייטין פלעגט מען רייבערין בשמים נאך דעם עסין) חאטשע די בשמים ברענגט מען נאך דעם עסין פון דעסט וועגין געהער דאס צו דר סעודה אז דר וואס האט גימאכט הברכה צום אנהייב עסין זאל מאכין הברכה אויף דיא בשמים וואס דאס קומט צום סוף עסין:
ז [הביאו לפניו מליח בתחלה ופת עמו מברך על המליח ופוטר את הפת שהפת טפלה לו] אז מען האט גיבראכט איינעם גיזאלצענע (דהיינו הערינג) צו עסין. אונ ער עסט פריער די גיזאלצענע אונ ווייל עס איז גיזאלצין עסט ער צו אשטיקיל ברויט. מאכט ער הברכה אויף די גיזאלצענע אונ אויף די ברויט דארף ער קיין ברכה ניט מאכין. ווייל דר עיקר איז ביי אים צו עסין די גיזאלצענע אונ די ברויט איז נאר צו צו בייסין צו די גיזאלצענע [זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה] אונ דס איז הכלל אויף דעם וואס עס איז ביי אים דר עיקר מאכט ער דארוף הברכה אונ דס וואס ער בייסט נאר צו דארף ער דארוף קיין ברכה ניט מאכין: ח [אכל תאנים ענבים ורמונים מברך אחריהן שלש ברכות דברי רבן גמליאל] ווען איינער האט גיגעסין פייגין אדר ווייגטרויבין אדר גראנאטעפיל (מיל גרוימע) מאכט מען נאך זיי דריי ברכות (דס הייסט מען דארף נאך דעם בענטשין) אזו זאגט רבן גמליאל [וחכמים אומרים ברכה אחת מעין שלש] אונ די חכמים זאגין מען מאכט צייו ברכה וואס איז

עקיבא אומר אפילו אכל שלק והוא מזונו מברך אחריו שלש ברכות: השותה מים לצמאו אומר שהכל נהיה בדברו · רבי טרפון אומר בורא נפשות רבות:

פ"ז א **שלשה** שאכלו כאחד חייבין לזמן · אכל דמאי

ומעשר

מעין שלש ברכות אם ענבים תאנים ורימונים זיתים ותמרים אכל מברך על העץ ועל פרי העץ ועל ארץ חמדה טובה וכו' וחותם על הארץ ועל הפירות. ובארץ ישראל חותם על הארץ ועל פירותיה. וברכה זו עצמה מברך על היין אלא שפותח בה על הגפן ועל פרי הגפן. ועל כל דבר הנעשה מחמשת מיני דגן במקום על העץ ועל פרי העץ אומר על המחיה ועל הכלכלה וחותם על הארץ ועל המחיה: **אפילו אכל שלק**. של ירק והוא מזונו שסומך עליו למזון מברך ג' ברכות דואכלת ושבעת אכל מאי דאכל קאי. והלכה כחכמים שאין מברכין ג' ברכות אלא אחת • ועל שבעת המינין ברכה אחת מעין ג' ועל כל שאר דברים בורא נפשות רבות וחסרונן. ופירוש חסרונן כמו לחם ומים שא"א להתקיים בלא הם על כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי כלומר על כל מה שבעולם שגם אם לא נבראו יכולין הבריות להתקיים ולא נבראו כי אם לתענוג ולתוספת טובה ומפני שיש בברכה זו ב' ענינים הויא ברכה ארוכה ופותחת בברוך וחותמת בברוך כדאיתא בירושלמי שחותמים בא"י חי העולמים: **השותה מים לצמאו**. דוקא. מברך שהכל אבל השותה מים לבלוע מאכל שנתחב לו בגרונו וכיוצא בזה אינו מברך: **רבי טרפון אומר בורא נפשות רבות**. מברך לפני שתיית המים ואין הלכה כר' טרפון אלא לפניהם מברך שהכל ולאחריהם בורא נפשות רבות:

פרק ז **שלשה** שאכלו. לזמן. להזדמן יחד לברך בלשון רבים נברך שאכלנו משלו. **דמאי**. פירות עמי הארץ קרויים דמאי כלומר דא מאי מעושרין הן או לא לפי שהם חשודים על המעשרות ואסרו חכמים לאכול מפירותיהן עד שיעשר ואם אכל ולא עשר מברך עליו ולא הוי מצוה הבאה

בעבירה

כולי דריי בְּרָכוֹת (דאס איז עַל הָעֵץ וכו').רַבִּי עֲקִיבָא [אוֹמֵר] זָאגְט [אֲפִילוּ אָכַל שֶׁלֶק וְהוּא מְזוֹנוֹ מְבָרֵךְ אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת] אֲפִילוּ עֶר הָאט גִיגֶעסִין גִיקֶעכְטְּ יוּן וָואס פַאר אַעסִין עֶס אִיז גָאר דָאס אִיז זַיין גַאנְצֶע שְׁפַּייז . (עֶר עֶסְט דָאס עֶר זָאל דַאפוּן זַאט וֶוערִין) מוּז עֶר נָאךְ דֶעם מַאכִין דְרַייא בְּרָכוֹת . וָוארוּם אִין דֶר תּוֹרָה שְׁטֵייט וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ מֵיינְט מֶען וָואס עֶר וֶועט עֶסִין אַז עֶר וֶוערְט גָאר דַאפוּן זַאט דַארְף עֶר בֶּענְטְשִׁין . אַזוֹ זָאגְט רַבִּי עֲקִיבָא : [הַשּׁוֹתֶה מַיִם לִצְמָאוֹ אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ] אַיינֶער טְרִינְקְט וַואסֶר ווייל אִים דַארְשְׁט מַאכְט עֶר שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ.רַבִּי טַרְפוֹן [אוֹמֵר] זָאגְט [בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת וכו'] אָבֶר אַז אִים דַארְשְׁט נִיט נָאר עֶס שְׁטֵייט אִים עֶפִּיס אִין הַאלְדְז אוּנ עֶר טְרִינְקְט וַואסֶר דָאס זָאל אִים אַרָאפּ גֵיין דַארְף עֶר גָאר קֵיין בְּרָכָה נִיט מַאכִין :

פרק ז [שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאֶחָד חַיָּיבִין לְזַמֵּן] וֶוען דְרַייא מֶענְטְשִׁין אֶסִין אַז זַאמֶן מוּזִין זֵיי בֶּענְטְשִׁין צוּ זַאמֶן מִיט אֵיין כּוֹס . צֵי זָאלִין זָאגִין (נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ) וָוארוּם עֶס אִיז מֶער כָּבוֹד פַאר גָאט אַז עֶטְלִיכֶע מֶענְשִׁין לוֹבִּין אִים צוּ זַאמֶען ווי יֶעדֶר מֶענְטְשׁ לוֹיבּ אִים בַּזוּנְדֶר . [אָכַל דְמַאי] וֶוען אַיינֶער הָאט גִיגֶעסִין דְמַאי (דָאס אִיז תְּבוּאָה וָוס מֶען הָאט גִיקוֹיפְט בַּיי אֵיין עַם הָאָרֶץ וַוייס מֶען נִיט גְוִויס צוּ דֶר עַם הָאָרֶץ הָאט גִיגֶעבִּין דֶר פוּן מַעֲשֵׂר צוּ נִיט אִיז דֶר דִין אַז פוּן סָפֵק וֶועגִין דַארְף עֶר גֶעבִּין מַעֲשֵׂר) אוּנ אַז אֵיינֶר הָט גִגֶעסֶן פוּן דִי תְּבוּאָה אוּנ הָט נִיט גִגֶעבֶן קֵיין מַעֲשֵׂר . הָייסְט עֶס נִיט עֶר הָט גִגֶעסִין אִיסוּר . אַז מֶען זָאל אִים נִיט טָארֶן צוּ

בעבירה דרוב עמי הארץ מעשרים הם : שנטלה תרומתו. ואף על פי שלא נטלה ממנו תרומה גדולה כגון בן לוי שהקדים את הכהן ולקח המעשר בשבלים קודם שנטל הכהן תרומה גדולה והכהן היה לו ליטול תרומה גדולה תחלה א' מחמשים דרחמנא קריה ראשית נמצא תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הזה אחד מחמשים שבו לבד מתרומת מעשר שעל הלוי להפריש תרומה ממעשר והשמעינן מתניתין דהלכה דפטור הלוי מלהפריש ממנו תרומה גדולה דכתיב (במדבר י"ח) והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר. מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר : מעשר שני והקדש שנפדו. כגון שנתן את הקרן ולא נתן את החומש שהבעלים מוסיפים חומש

ומעשר ראשון שנטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו והשמש

רעכענען צום מזומן ווייל דס זאל הייסן (מצוה הבאה בעבירה) אמצוה וואס זי קומט דורך אעבירה. ער לויבט גאט אויף דעם וואס ער הט געגעסן אונ ער האט אבר געגעסן וואס מען טאר ניט עסן. זאגט די משנה אז מען מעג אים צו רעכענען צום מזומן. ווייל דס מערהסטע עמי הארצים געבן מעשר אונ דאס וואס די חכמים האבן געהייסן דעם וואס קויפט ער זאל אויך געבן מעשר דס איז נאר איידר ער עסט פון די תבואה זאל ער געבן מעשר טאמר האט דר עם הארץ ניט געגעבן קיין מעשר אבר אז ער האט שוין אפ געגעסן נעמן מיר אן אז דר עם הארץ איז געוועזן פון דיא וואס געבן מעשר האט ער ניט געגעסן קיין עבירה אונ מען מעג אים צו רעכענען צו מזומן : (ומעשר ראשון שנטלה תרומתו) דער דין איז אז אמענטש נעמט אראפ זיין תבואה פון פעלד אונ עס ווערט שון ארויס גינומען די תבואה פון דיא זאנגן. דארף ער געבן תרומה צום כהן. דס הייסט צוויא מאס פון הונדערט. למשל צוויי קארץ פון הונדערט קארץ. אונ אז ער גיט ניט קיין תרומה הייסט די גאנצע תבואה טבל אונ אז מען עסט די תבואה איז מען חייב מיתה. דר נאך וויא ער האט געגעבן צוויי פון הונדערט דעם כהן (דס ווערט גירופן תרומה גדולה) איז אים געבליבן אכט אונ נייציג דארף ער געבן פון די צכט אונ ניינציג אצענטיל דעם לוי דס הייסט מעשר. נעמט דר לוי פון הונדערט עפיס ווייניגר וויא צעהן. אונ פון די מעשר וואס דר לוי נעמט דארף דר לוי דר פון געבן אצענטיל דעם כהן. דאס ווערט גרופן תרומת מעשר. וויא איז אבר אז דר לוי הט גנומען ביי איין בעל הבית מעשר גאנצע צעהן ווען די תבואה איז נאך געוועזן אין די זאנגען איידר דר כהן הט גנומען תרומה (אונ אז די תבואה איז אין די זאנגן קומט נאך ניט דעם כהן קיין תרומה) איז דאך דא אין די צעהן פון הונדערט וואס דר לוי הט גנומען אין די זאנגען אביסל תרומה (אפופציג חלק) וואס דס וואלט גיגערט צום כהן. איז דר דין אז דר לוי דארף נאר געבן אצענטיל פון די צעהן דעם כהן. אונ די ביסיל תרומה גדולה וואס ער הט שאדין גימאכט דם כהן דארף ער אים ניט אוועק געבן. ווארום די תורה הט גיזאגט אז דר לוי זאל געבן מעשר מן המעשר אבער ניט תרומה אויך. זאגט די משנה הדין אז איינער הט געגעסן פון די מעשר וואס דר לוי האט גנומען אין די זאנגען אונ הט דאפון געגעבן דם כהן תרומת מעשר אונ זיין ביסיל תרומה גדולה הט ער אים ניט געגעבן איז אין די תבואה ניטא קיין איסור אונ מען מעג דעם מענטשין צו רעכענען צום מזומן (ומעשר שני והקדש שנפדו) דר דין איז אז איינער האט מעשר שני אדר ער פירט די פירות אין ירושלים. אדר ער זאל דאס אום בייטן אויף געלט אונ דם געלט פירט ער אין ירושלים אונ קויפט פאר די געלט די מינים עסין וואס עס שטייט ווייטער (אין דר מסכת מעשר שני) נאר אז ער בייט אום אויף געלט דארף ער געבן מיט אפינפטיל

חומש וקמשמע לן הכא דאין החומש מעכב : **והשמש שאכל כזית** . דמהו דתימא כיון שהשמש אין לו קביעות אלא הולך ובא אין מזמנין עליו קמ"ל וכל הני אשמעינן דאף ע"ג דדמו לאיסור אין כאן ברכה בעבירה : **והכותי** . מן העובדי כוכבים שהביא מלך אשור מכותא ומשאר ארצות ויושב אותם בערי שומרון ונתגיירו מאימת האריות שהיו אוכלים בהם כמפורש בספר מלכים (ב י"ז) והיו שומרים תורה שבכתב וכל מצוה שהחזיקו בה מדקדקים בה יותר מישראל לפיכך היו מאמינים בהם בקצת המצות עד שבדקו אחריהם ומצאו להם דמות יונה בראש הר גריזים שהיו עובדים אותה ומאז עשאום כעובדי כוכבים גמורים לכל דבריהם הלכך האידנא אין מזמנין על הכותי : **אבל טבל** . דגן שלא נטלה ממנו תרומה ומעשרות קרוי טבל ופירוש טבל טב לא ואין צריך לומר טבל דאורייתא אלא אפילו טבל דרבנן כגון דגן שצמח בעציץ [שאינו נקוב] שאינו טבל אלא מדרבנן אין מזמנין עליו :

והשמש שאכל כזית והכותי מזמנין עליהם . אבל אכל טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ומעשר

ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו. לאו תרומת מעשר קאמר דההיא טבל גמור הוא אלא כגון שהקדים לוי את הכהן בכרי לאחר שנתמרח והוקבע לתרומה מן התורה ונטל מעשר ראשון תחלה ואחד מחמשים שבו היה ראוי לתרומה גדולה לכהן וכל כמה שלא נתן ממנו תרומה גדולה זו אף על פי שהפריש תרומת מעשר אין מזמנין

מער ווי עס איז ווערט . אונ אז איינער זאגט אויף אזאך דס זאל זיין הקדש (הייליג צום בית המקדש) אונ דר נאך וויל ער די זאך האבין צוריק אונ וויל בצאהלין געלט דאפיר טוז ער אויך געבין מיט אפינפטל מער . זאגט די משנה אדין ווען איינר הט געגעסין מעשר שני אדר הקדש נאס ער האט זייא אויס גילייזט אונ דעם קרן האט ער שוין בצאהלט נאר דעם פינפטיל מער וואס ער דארף געבען האט ער נאך ניט גיגעבין הייסט שוין ניט דיא מעשר שני אדער דיא הקדש קיין איסור אונ מען מעג איהם צוא רעכענען צום מזומן : [והשמש שאכל כזית] דער וואס באדינט בייא דעם עסין אז ער האט גיגעסין אכזית חאטשי ער זיצט ניט אויף איין ארט נאר ער גייט ארום צום באדינן פון דעסט וועגין רעכנט מען אים צו צום מזומן . [והכותי] אכותי איז פון די וואס האבין זיך מגייר גיוועזן ווייל זיי האבין מורא גיהאט פר די לייבין (אזוי ווי עס שטייט אין ספר מלכים בי׳ י״ז) אונ אין דער צייט פון דר גמרא האבין זיי גיהאט דעם דין ווי איין יהודי הט מען זיי גימעגט צו רכנען צום מזומן [אבל אכל] אבר אז איינר הט גיגעסין [טבל] דאס איז אזעלכי תבואה וואס מען האט פון זיי ניט גיגעבין קיין תרומה ומעשר . אונ אפילו די תבואה הט גיוואקסין אין אכלי וואס די כלי הט ניט גיהאט קיין לעכר . וואס מן התורה דארף מען דר פון ניט געבין קיין תרומה ומעשר נאר די רבנן האבין גיהייסין אז מען זאל געבין דער פון אויך תרומה אונ מעשר אונ אז ער האט ניט גיגעבין קיין תרומה ומעשר איז די ברויט פון די תבואה אסור אונ מען רעכנט ניט צו צום מזומן דעם וואס האט די ברויט גיגעסין [ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו] אז דר בעל הבית האט שוין דיא תבואה ארויס גינומען פון די זאנגן האט דר בעל הבית גידארפט געבין פריער צווי פון הונדערט דעם כהן אונ דר נאך אצענטיל פון אכט אונ ניינציג צום לוי איז אבר דר לוי גיקומען פריער פאר דעם כהן אונ האט גינומען אצענטיל פון הונדערט . איז דאך דא אין די צעהן וואס דר לוי הט גינומען צוועפציג חלק תרומה וואס דאס גיהער צום כהן . אונ דר לוי האט דאס ניט גיגעבין דעם כהן . חאטשי די תרומת מעשר וואס דר לוי דארף געבין דעם כהן (אזוי ווי פריער איז גישטאנן)

ומעשר שני והקדש שלא נפדו והשמש שאכל פחות מכזית ועובד כוכבים אין מזמנין עליהם: ב נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם. עד כמה מזמנין עד כזית ר' יהודה אומר עד כביצה: ג כיצד מזמנין בג' אומר נברך. בג' והוא אומר ברכו. בעשרה אומר נברך לאלהינו. בעשר' והוא אומר ברכו. אחד עשרה ואחד

עשרה

מזמנין עליו ואם היה מקדימו בשבלים קודם שנתמרח לא היה צריך להפריש תרומה גדולה כדכתבינן לעיל: ומעשר שני והקדש שלא נפדו. א"נ טומר שלא נפדו כלל דהא מילתא דפשיטא היא אלא שנפדו ולא נפדו כהלכתן כגון שפדה מעשר שני בגרוטאות של כסף או במטבע שאין עליו צורה ורחמנא אמר (דברים י"ד) וצרת הכסף בידך דבר שיש בו צורה. והקדש שחללו ע"ג קרקע ולא בכסף. ורחמנא אמר ונתן את הכסף: והשמש שאכל פחות מכזית. משנה בהיגה צריכה היא אלא איידי דסדר רובה לצורך הדר נמי להא: ועובד כוכבים. בגר שמל ולא טבל מיירי ואשמעינן דכל כמה דלא טבל עכו"ם הוא ולעולם אינו גר עד שימול ויטבול: ב קטנים אין מזמנין עליהם. דוקא קטנים שאין יודעים למי מברכין אבל קטן היודע למי מברכין מזמנין עליו ואיכא מרבוותא דאמרי דלא אמרו קטן היודע למי מברכין מזמנין אלא בבן שלש עשרה שנה ויום אחד שלא הביא בהי שערות והוא הנקרא קטן פורח אבל בציר מהכי אין מזמנין עליו ואפי' יודע למי מברכין. ובירושלמי מייתי הלכה למעשה דאין מזמנין על הקטן כלל עד שיגדל ויביא שתי שערות. ונשים מזמנות לעצמן ועבדים מזמנין לעצמן אבל נשים עם עבדים לא משום פריצותא: עד כזית. וכן הלכה ולא כר"י דאמר עד כביצה: ג בשלשה והוא אומר ברכו. דהא בלאו דידיה איכא זימון וכו' כולם: אחד עשרה ואחד עשרה רבוא.

סך

האט ער איהם געגעבן גאר דעם פופציג חלק האט ער ניט געגעבן. איז דיא גאנצע מעשר דעם לוים אסור. אונ אז ער האט דר פון געגעבן רעכנט מען איהם ניט צום מזומן [ומעשר שני והקדש שלא נפדו] אז ער האט געגעסן מעשר שני (ניט אין ירושלים) אונ הקדש וואס מען האט זיא ניט אויס געלייזט וויא דער דין איז. אדער [והשמש שאכל פחות מכזית] דער באדינער האט געגעסן ווייניגר ווי הכזית רעכנט מען איהם ניט צום מזומן. אונ אאנדערער (ניט קיין באדינער) אז ער האט געגעסן ווייניגר ווי הכזית רעכנט מען איהם אויך ניט צום מזומן וואָרום אויף ווייניגר ווי הכזית דארף מען ניט בענטשן נאר ווייל פריער שטייט אין דר משנה [והשמש שאכל כזית] שטעלט ער איצט [השמש שאכל פחות מכזית. (והעכו"ם] די משנה שמועסט פון הגר וואס האט זיך גימלות נאר ער האט זיך ניט טובל געוועזן הייסט ער נאך ניט קיין גר אונ ער ווערט ניט גערעכנט צום מזומן: ב [נשים] ווייבר אונ [עבדים] קנעכט כנענים [וקטנים] אונ קליינע קונדר [אין מזמנין עליהם] רעכנט מען ניט צום מזומן [עד כמה מזמנין] וויא פיל דארף מען עסן אז מען זאל דארפן בענטשן [עד כזית] ביז איין כזית. ר' יהודה [אומר] זאגט [עד כביצה] גרויס ווי איין איי: ג [כיצד מזמנין] ווי בענטשט מען מיט מזומן [בשלשה אומר] ווען דריי עסן צו זאמען זאגט דר וואס בענטשט [נברך] מיר וועלין בענטשן [בשלשה והוא] אז עס איז דא דריי אן איהם [אומר] זאל ער זאגן [ברכו] איהר זאלט בענטשן. וואָרום אן איהם קענן זיי דאך אויך בענטשן מיט מזומן [בעשרה אומר נברך לאלהינו] אז צעהן עסן צו זאמן זאגט דר וואס בענטשט נברך לאלהינו (דר מאנט ער שוין השם). [בעשרה והוא] ווען עס איז דא צעהן אן איהם זאגט ער ברכו לאלהינו [אחד עשרה ואחד עשרה רבוא] צעהן אדר צעהן טויזענד בענטשן

הך רישא רבי עקיבא היא דאמר מה מצינו בבית הכנסת משהגיעו לעשרה אין חילוק בין רבים למועטים הכא נמי אין חילוק: **במאה אומר נברך לה' אלהינו**. הך סיפא כולה רבי יוסי הגלילי היא דאמר לפי רוב הקהל כן מברכין שנאמר במקהלות ברכו אלהי'. ופסק הלכה משלשה ועד עשרה ואין עשרה בכלל המברך או' נברך שאכלנו משלו והן עונים ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו. ועשרה או מעשרה ולמעלה המברך אומר נברך לאלהינו שאכלנו משלו והן עונים ברוך לאלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו: **רבי ישמעאל אומר ברכו את ה' המבורך**. והלכה כר' ישמעאל:

ד אינן רשאים להלק. מכיון שחלה עליהם חובת זימון: **וכן ארבעה וכן חמשה**. אין השלשה מזמנין לעצמן והיחיד יחלק מהן דאיהו נמי אקבע בחובת זמון: **ששה נחלקים**. כדי זמון

עשרה רבוא · במאה אומר נברך לה' אלהינו · במאה והוא אומר ברכו · באלף אומר נברך לה' אלהינו אלהי ישראל · באלף והוא אומר ברכו · ברבוא אומר נברך לה' אלהינו אלהי ישראל אלהי הצבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו · ברבוא והוא אומר ברכו · כענין שהוא מברך כך עונין אחריו ברוך ה' אלהינו אלהי ישראל אלהי הצבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו · ר' יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל הן מברכין שנאמר (תהלים ס"ח) במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל · א"ר עקיבא מה מצינו בבית הכנסת אחד מרובין ואחד מועטין אומר ברכו את ה' · רבי ישמעאל אומר ברכו את ה' המבורך : **ד** שלשה שאכלו כאחד אינן רשאין לחלק · וכן ארבעה וכן חמשה · ששה נחלקין עד עשרה ועשרה אינן נחלקין

עד

גליך . אזוי זאגט רבי עקיבא אז פון צעהן אן אונ ווייטר זענן אלע גליך . אונ רבי יוסי הגלילי זאגט אז עס איז דא החילוק . צעהן זאגן נברך לאלהינו [במאה אומר] הונדרט זאגן נברך לה' אלהינו [במאה והוא] אז עס איז דא הונדערט אן איהם [אומר] זאגט ער ברכו לה' אלהינו [באלף] טויזענד [אומר] זאגט מען נברך לה' אלהינו אלהי ישראל . (באלף והוא) אז עס איז דא טויזענד אן איהם (אומר) זאגט מען ברכו (ברבוא) אז עס איז דא צעהן טויזענד [אומר] זאגט מען נברך לה' אלהינו אלהי ישראל אלהי הצבאות יושב הכרובים [ברבוא והוא] אז עס איז דא צעהן טויזענד אן אים [אומר] זאגט מען ברכו (כענין שהוא מברך) אין דעם זערבינן שטייגער ווי ער בענשט צום מזומן (כך עונין אחריו) אזו ענטפרין זייא אים בברוך יי' אלהינו אלהי ישראל אלהי הצבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו. רבי יוסי הגלילי (אומר) זאגט (לפי רוב הקהל הן מברכין) ווי פיל דאס פאלק איז אזוי בענשט מען . (אזוי ווי איצט איז געשטאנען) (שנאמר) ווארום עס שטייט אין פסוק במקהלות נאך דר פערזאמלונג נאך (ברכו אלהים יי' ממקור ישראל) זאלקסטו לויבין גאט . האט רבי עקיבא געזאגט (מה מצינו) אזוי ווי מיר געפינען (בבית הכנסת אחד מרובין ואחד מועטין אומר ברכו את יי') . אין שול איז דאך גלייך פיל אדר ווייניג זאגט מען אלץ ברכו . אזוי דארף צום בענטשין אויך גלייך זיין. פיל אדר ווייניג דארף מען זאגן מיט איין נוסח . רבי ישמעאל [אומר] זאגט מען זאל זאגן [ברכו את יי' המבורך] : ד [שלשה שאכלו כאחד] ווען דרייא עסין צוזאמען [אינן רשאין לחלק] טארין זיי זיך ניט צוטיילין (וויל זיי מוזין דאך בענטשין מיט מזומן . אונ אז זיי וועלין זיך צוטיילין וועט דאך ניט זיין קיין מזומן) [וכן ארבעה וכן חמשה] אונ אזוי איז פיר אונ פינף טארין זיך ניט צוטיילן [ששה נחלקין] אבר זעקס מענטשין מעגין זיך צוטיילען אויף צוויי טייל אין יעדער טייל דריי . (וויל עס וועט דאך בלייבין אין יעדען טייל איין מזומן) [עד עשרה] ביז צעהן [ועשרה אינן נחלקין] אבר צעהן טארין

זמון לכאן וכדי זמון לכאן עד עשרה אבל י׳ אין נחלקים דאתחייבו להו בזמון שיש בו הזכרת השם עד שיהיו עשרים ואז יחלקו לשתי חבורות אם ירצו: **ה ואם לאו אלו מזמנין לעצמן**. ובזמן שהשמש אחד משמש לשתי החבורות אף על פי שאין רואים אלו את אלו השמש מצרפן: **אין מברכין על היין**. בורא פרי הגפן עד שיתן לתוכו מים. לפי שהי׳ ייכשחזק מאד ולא היה ראוי לשתייה בלא מים הילכך אכתי לא אשתני למעליותא ולא אז מברכתו הראשונה ומברכין עליו בורא פרי

עד שיהיו עשרים: **ה** שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפים לזמון ואם לאו אלו מזמנין לעצמן • אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי רבי אליעזר • וחכמים אומרים מברכין:

פרק ח **אלו** דברים שבין בית שמאי ובית הלל בסעודה • בית שמאי אומרים מברך על היום ואחר כך מברך על היין ובית הלל אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על היום: **ב** בית שמאי אומרים נוטלין ידים

הגפן כהגנים ואין הלכה כרבי אליעזר:

פרק ח **אלו דברים** מברך על היום בתחלה קודם היוס ואחר כך מברך על היין בורא פרי הגפן שהתחלה קדש היום ואחר כך בא היין על השלחן בשביל היום וכבר שקדם לכניסה **כך** קודם לברכה: **מברך על היין**. שהלה וה״ה למקדם על הפת שהיין או הפת גורמים לקדוש היום שאם אין לו יין או פת לא יקדש: **ב בית שמאי אומרים נוטלין** לידים

זיך ניט צו טיילין (וויל צעהן דארפין זאגין נברך לאלהינו. אונ אז זיי וועלין זיך צו טיילין וועלין זיי ניט קענן בענטשין מיט שם (עד שיהיו עשרים) ביז צוואנציג. אבר צוואנציג מעגין זיי זיך צו טיילין אויף צוויי טייל אין יעדער טייל צעהן. וועט יעדער טייל קענן בענטשין מיטין שם: ה (שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד) אז צוויי קאמפאניעס האבין גיגעסין אין איין שטוב איז אזוי דער דין (בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפים לזמון) אז עטליכע פון דר קאמפאניע זעהן זיך מיט דר אנדערע קאמפאניע רעכענן זיי זיך אלע צו איין מזומן. (ואם לאו) אונ אויב ניט זעהן זיך ניט (אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן) בענטשין די באזונדר אונ די באזונדר. אונ אויב עס איז דא ביי זייא איין באדינר וואס באדינט דיא ביידע קאמפאניעס רעכענן זיי אויך די ביידע קאמפאניעס צו זאמען צום מזומן: (אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים) מען מאכט ניט קיין ברכה אויף וויין בורא פרי הגפן ביז מען גיסט אין איהם אריין וואסר. (וויל פארציטיגע ווין איז גיוועזין זייער שטארק האט מען אן וואסר ניט גיקענט טרינקען (דברי אז זאגט רבי אליעזר (וחכמים אומרים) אונ די חכמים זאגין מען מעג מאכין דארויף בורא פרי הגפן חאטשי אן וואסער:

פרק ח (אלו דברים שבין בית שמאי ובית הלל בסעודה) אין דיא זאכין (וואס עס שטייט אין דר משנה) איז דר אונטער שייד צווישן בית שמאי אונ בית הלל אין די דינים פון עסין. בית שמאי (אומרים) זאגן (מברך על היום ואחר כך מברך על היין) מען מאכט פריער (אונ שבת אדר אום יום טוב) די ברכה אויף דעם טאג (דאס הייסט מען מאכט פריער קידוש אשר קדשנו אדער אשר בחר בנו) אונ נאך דעם אויף דיא וויין בורא פרי הגפן (ובית הלל אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על היום) אונ בית הלל זאגן פריער מאכט מען אויפן וויין בורא פרי הגפן אונ נאך דעם אויפן טאג אשר קדשנו אודר אשר בחר בנו: ב (בית שמאי אומרים נוטלי,

לידים ואחר כך מוזגין את הכוס: ובית הלל אומרים מוזגין את הכוס ואחר כך נוטלין לידים: ג בית שמאי אומרים מקנח ידיו במפה ומניח על השלחן

לידים ואחר כך מוזגין את הכוס. שלא אתה אומר מוזגין את הכוס תחלה גזרה שמא יטמאו משקים שנפלו באחורי הכוס מחמת ידים שהידים קודם נטילה תורת שני לטומאה יש להן ומטמאים את המשקים להיות תחלה ויחזרו המשקי' ויטמאו את אחורי הכוס שהמשקים שנטמאו מטמאים כלים מדרבנן אלא שהקילו בטומאה זו בכלי שנטמאו אחוריו במשקין טמאים לא נטמא תוכו ולא ידיו ולא אוגנו וסברי בית שמאי אסור להשתמש בכוס שאחוריו טמאות אע"פ שלא נטמא תוכו גזרה שמא יתזו ניצוצות מתוכו על אחורי הכוס ויקבלו המשקין טומאה מחמת אחוריו ויטמאו את הידים וכיון דאסור להשתמש בכלי שאחוריו טמאים נוטלין לידים תחלה ואח"כ מוזגין את הכוס כדי שלא יקבלו המשקין שאחורי הכלי טומאה מחמת ידים ונמצאו אחורי הכלים טמאים מחמת אותן משקים ומשתמש בו באיסור ובית הלל סברי אין אסור להשתמש בכלי שאחוריו טמאות הלכך מוזגים את הכוס תחלה ושותים אותו ואחר כך נוטלין לידים שאם אתה אומר נוטלין לידים תחלה ואחר כך מוזגים את הכוס גזרה שמא יהיו אחורי הכוס טמאים שמותר להשתמש בכלי שאחוריו טמאים ולא יהיו ידיו נגובות יפה ויטמאו אחורי הכלי המשקין שבידיו ואותן משקין שנגעו תחלה יחזרו ויטמאו את הידים ונמצא אוכל בידים מסואבות: ג מקנח ידיו במפה. מנטילת מים ראשונים ומניחה על השלחן ומקנח בה ידיו

(לידים ואחר כך מוזגין את הכוס) דר דין איז די חכמים האבין גוזר גיוועזן אויף דיא הענט פון אמענטשין אז זיי זאלין זיין טמא ביז ער וועט זיך וואשין אונ אז ער האט זיך ניט גיוואשין אונ האט אן גירירט מיט די הענט אן א משקה ווערט די משקה טמא אונ זי קען מטמא זיין א כלי. דאריבער זאגין בית שמאי ער זאל זיך פריער וואשין אונ דר נאך זאל ער אן גיסין דעם כוס צו קידוש. וואָרום אז ער וועט זיך ניט וואשין אונ זיינע הענט וועלין נאך זיין טמא טאמער בשעת ער וועט אן גיסין דעם כוס וועט זיך אראפ גיסין א ביסיל משקה פון כוס אויף די הענט וועט דאך די משקה טמא ווערין פון די הענט אונ די משקה וועט מטמא זיין דעם אונטן פון דעם כוס. וואָרום מדרבנן ווערין משקה טמא פון די הענט. האטשי די משקה איז נאר מטמא דעם אונטן פון כוס אבער איניוויניג איז דר כוס טהור אונ וואס הארט דען אז דר כוס וועט זיין טמא פון אונטן. נאר בית שמאי האלטין אז מען טאר ניט ניצין מיט א כוס וואס ער איז טמא פון אונטן. וואָרום טאמער וועט ער אמאהל נעמן דעם כוס ווען זייני הענט וועלן זיין טהור אונ עס וועט זיך פאר גיסין א ביסיל משקה אויף דעם כוס אונ דאס וועט אראפ רינען אונטער דעם כוס אונ עס וועט טמא ווערן פון כוס אונ זיי וועלן מטמא זיין די הענט. דאריבער האבן זיי גמאכט הגזרה אז מען טאר ניט ניצין מיט א כוס וואס ער איז אונטן טמא. דאריבער מוז ער זיך פריער וואשין אונ דר נאך אן גיסין דעם כוס ער זאל ניט מטמא זיין דעם אונטן פון כוס וואָרום מען טאר ניט ניצין מיט א כוס וואס ער איז אונטען טמא (ובית הלל אומרים מוזגין את הכוס ואחר כך נוטלין לידים) אונ בית הלל זאגין אז מען מעג ניצין מיט א כוס וואס ער איז אונטן טמא. דאריבער זאל ער פריער אן גיסין דעם כוס אונ דר נאך זאל ער זיך וואשין. וואָרום אז ער וועט זיך פריער וואשין אונ דר נאך וועט ער אן גיסין דעם כוס טאמער וועט זיין דר כוס אונטן טמא אונ עס וועט אראפ רינען א ביסיל משקה אונטער דעם כוס וועט דאך די משקה טמא ווערין אונ זי וועט מטמא זיין די הענט וועט ער דאך עסין מיט הענט וואס זענען טמא: ג (בית שמאי אומרים מקנח ידיו במפה

השלחן · ובית הלל אומרים על הכסת: ד בית שמאי אומרים מכבדין את הבית ואחר כך נוטלין לידים ובית הלל אומרים נוטלין לידים ואחר כך מכבדין

ידיו תמיד מזומנת כהבשיל ולא יניחנה על ככסת שהוא יושב בה גזירה שמא יהיה ככסת ראשון לטומאה ויהיה משקה טופח במפה מחמת נגוב הידים והוה משקה כשנוגע בככת נעשה ראשון דלטמא המשקים געשות תחלה וחוזר ומטמא את הידים כשמקנח בה תמיד בתוך הסעודה אבל בשלחן ליכא למגזר הכי שאסור להשתמש בשלחן שהוא שני לטומאה ובית הלל סברי מותר להשתמש בשלחן שהוא שני לטומאה הלכך לא יניח המפה על השלחן שמא יטמאו המשקים שבמפה מחמת השלחן ויחזרו ויטמאו את האוכלים ואם יניחנה על הכסת אין לחוש כי אם שמא יטמאו ידיו מוכח שיטמאו ידים שאין להם עיקר מן התורה דאין נטילת ידים לחולין מן התורה ולא יטמאו אוכלים שיש להם עיקר מן התורה דראשון עושה שני בחולין מן התורה: ד בית שמאי אומרים מכבדין את הבית. מקום שאכלו שם מכבדים אותו משיורי אוכלים שנתפרו עליו ואחר כך נוטלים לידים מים אחרונים דסבירא שמשמש עם הארץ ומניח הפירורים שיש בהם כזית ואם אתה אומר נוטלים לידים תחלה נמלא אתה מפסיד את האוכלים שמים אחרונים נתזים עליהם ונמאסים. ובית הלל סברי אסור להשתמש בשמש עם הארץ ושמש תלמיד חכם

הינו

אמניח על השלחן) בית שמאי זאגן דעם הנטוך וואס ער הט מיט איהם אפ געווישט די הענט וואס ער הט דך גיוואשין צום עסין זאל ער לייגן אויפין טיש אונ ניט אויף דר קישין וואס ער זיצט (ווארום אין דר צייט פון דר משנה איז מען גיזעסין אויף איין בעט צום עסין) אונ טאמר זיי די קישין טמא אונ דר הנטוך וועט זיין נאס וועלין דאך די וואסר וואס אין הנטוך טמא ווערין פון דר קישין . אונ ער וועט אין עסין אפ ווישין דיא הענט מיט דעם הנטוך וועלין דאך די הענט טמא ווערין וועט ער דאך עסין מיט הענט וואס זענן טמא. אבר דר טיש איז טהור ווארום בית שמאי זאגן אז אויף א טיש וואס ער איז טמא טאר מען ניט עסין (ובית הלל אומרים על הכסת) אונ בית הלל זאגן אז ער זאל לייגן דעם הנטוך אוף דר קישין ווארום בית הלל זענן מתיר צו עסין אויף א טיש וואס ער איז טמא אונ אז דר הנטוך וועט ליגן אויפין טיש אונ ער וועט טמא ווערין פון טיש וועט ער מטמא זיין דיא אוכלין וואס ליגן אויפין טיש . אונ אז ער וועט ליגן אוף דר קישן וועט ער נאר מטמא זיין די הענט. זאגן בית הלל אז עס איז גלייבר די הענט זאלן טמא ווערן איידר די אוכלין זאלן טמא ווערן . ווארום די טומאה פון די הענט איז נאר מדרבנן אונ אין דר תורה שטייט עס גאר ניט . ווארום מן התורה איז אז מען רירט אן מיט דר האנט אן הטומאה איז טמא דר גאנצר גוף אונ ער דארף זיך טובל זיין אבער מען זאל דארפין וואשין די הענט דס שטייט ניט אין דר תורה נאר מדרבנן) אונ די טומאה פון אוכלין שטייט אין דר תורה : ד (בית שמאי אומרים מכבדין את הבית ואחר כך נוטלין לידים) בית שמאי זאגן מען קערט אויס די שטוב וווא מען הט גגעסין עס זאל ניט ליגן קיין שטיקליך ברויט אונ דר נאך וואשט מען מים אחרונים. ווארום בית שמאי האלטין אז איין עם הארץ מעג באדינען ביים עסין קען זיין אז ער הט גילאזט ליגן אויף דר ערד שטיקליך ברויט פון א כזית אונ אז מען וועט פריער וואשין מים אחרונים טאמר וועט זיך די מים אחרונים ארויף גיסין אויף די ברויט וועט מען דאך די ברויט ניט טארין עסין . אונ מען טאר ניט שאדין מאבין קיין שטיקיר ברויט פון א כזית . (ובית הלל אומרים נוטלין לידים ואחר כך מכבדין את הבית) אונ בית הלל האלטין אז איין עם הארץ טאר ניט באדינען ביים עסין אונ איין למדן ווייס אז מען טאר ניט לאזין ליגן

סיין

אינו מניח פרורים שאין בהן כזית אלא מסירם (נ"ל מסיר) אותם ואם נחזים המים על גבי פירורים אין בכך כלום דפירורים שאין בהם כזית מותר לאבדן ביד. והלכה כבית שמאי בזה שמותר לשמש בשמש עם הארץ: ה נר ומזון. מי שאכל בשבת במנחה וחשכה לו ועדיין לא גמר סעודתו ואין לו יין אלא שיעור [כוס] אחד. בית שמאי אומרים נר ומזון בשמים והבדלה. דכולי עלמא הבדלה בסוף דאפוקי יומא מאחרינן ליה כי היכי דלא ליהוי עליה כמשאוי. לא נחלקו אלא על הנר ועל הבשמים דבית שמאי אומרים נר ומזון ואח"כ בשמים. ובית הלל אומרים נר ובשמים כי הדדי דברכות שאנו יכולים לעשותם דלא מיחזי כמשאוי כגון נר ובשמים מקדמינן להו לברכת המזון: בית שמאי אומרים שברא מאור האש. סברי דמשמע לשעבר ולא ברא דמשמע להבא: מאור האש. ולא מאורי האש דחדא נהורא איכא בנורא: ובית הלל אומרים בורא נמי משמע לשעבר: מאורי האש. שהרבה גוונים יש בשלהבת אדומ' לבנה וירקרוקת: ו ולא על הנר ולא על הבשמים. של עובדי כוכבים. נר משום דלא שבת שהוא עשה מלאכה לאורו וקיימא לן אור שלא שבת אין מברכין עליו הואיל ונעבד בו עבירה. ובשמים של ע' בבשמים שהם במסבה שעובדי כוכבים מסובים בה לסעודה מיירי והא דתנן בסיפא ולא על הנר ולא על הבשמים שלפני אלילי עובדי כוכבים מה טעם קאמר מה טעם אין מברכין על בשמים של עובדי כוכבים לפי שסתם מסבת עובדי כוכבים לאליל שהכל ואין מברכין על בשמים של עובדי כוכבים: ולא על הנר של מתים. דלא העביד להורה אלא לכבוד בעלמא: ולא על בשמים של

מכבדין את הבית: ה בית שמאי אומרים נר ומזון ובשמים והבדלה. ובית הלל אומרים נר ובשמים ומזון והבדלה. בית שמאי אומרים שברא מאור האש. ובית הלל אומרים בורא מאורי האש: ו אין מברכין לא על הנר ולא על הבשמים של עובדי כוכבים ולא על הנר ולא על הבשמים של

קיין שטיקיל ברויט פון אבזית אויף דר ערד. אונ ווייניגער ווי אכזית מעג מען דארויף גיסן מים אחרונים. דארום זאגין בית הלל אז מען מעג פריער וואשין די הענט אונ דר נאך אויס קערין די שטוב: ה בית שמאי [אומרים] זאגין [נר ומזון ובשמים והבדלה] אז איינר הט געגעסן שבת פארין נאכט אונ עס איז אין מיטין עסין פינצטער גיווארין אונ ער הט נאר ויין אויף איין כוס וואס ער דארף אויף אים בענטשין אונ מאכין הבדלה מאכט מען פריער אברכה בורא מאורי האש. אונ דער נאך זאל ער בענטשין. נאך דעם מאכט ער אברכה אויף די בשמים (בורא מיני בשמים) אונ צום לעצטין הבדלה [ובית הלל אומרים נר ובשמים ומזון והבדלה] אונ בית הלל זאגין בורא מאורי האש בורא מיני בשמים בענטשין אונ הבדלה: בית שמאי [אומרים] זאגין [שברא מאור האש] מען זאגט שברא מאור האש [ובית הלל אומרים בורא מאורי האש] אונ בית הלל זאגין מען זאגט בורא מאורי האש: ו [אין מברכין לא על הנר ולא על הבשמים של עובדי כוכבים] מען טאר ניט מאכין קיין ברכה בורא מאורי האש אויף אליכט וואס הט גיברענט שבת ביי איין עובד כוכבים ווארום דר עובד כוכבים הט דאך געוויס גיטאהן אמלאכה פאר דר ליכט אום שבת. אונ אזוי איין פייער וואס איז דאפיר גמאך גווארן אמלאכה אים שבת טאר מען דארויף קיין ברכה ניט מאכין. אונ אויף בשמים וואס איז גיבראכט גיווארין צו הסעודה פון עובדי כוכבים טאר מען אויך ניט מאכין קיין ברכה [ולא על הנר ולא על הבשמים של מתים] אונ איין ליכט אדר בשמים וואס מען הט צו גיבראכט צו אמת פון זיין כבוד וועגן טאר מען

של מתים. דלעבורי ריחא עבידי: ולא על נר ובשמים. דעובדי כוכבים. לפי שאסורין בהנאה: עד שיאותו לאורו. שיהנו מאורו ולא שיהנו ממש אלא שקרוב לו כל כך שיוכל ליהנו׳ אם ירצה: **ז שיתעכל המזון שבמעיו.** כ״ז שאינו רעב מחמת אותה האכילה הוא כו׳ אלא נתעכל המזון. ודוקא בשכח אמרי בית הלל

דהיינו חוזר. אבל במזיד דברי הכל יחזור למקומו ויברך: **ח מברך על היין ואחר כך מברך על המזון.** שאין ברכת המזון טעונה כוס. ובית הלל סברי ברכת המזון טעונה כוס: **עונין אמן אחר ישראל המברך.** ואע״פ שלא שמע הזכרת השם אלא סוף הברכה. דמסתמא לשמים בירך: הגה

של מתים. ולא על הנר ולא על הבשמים שלפני אלילי עובדי כוכבים. אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו: ז מי שאכל ושכח ולא בירך בית שמאי אומרים יחזור למקומו ויברך ובית הלל אומרים יברך במקום שנזכר. עד אימתי הוא מברך עד כדי שיתעכל המזון שבמעיו: ח בא להם יין לאחר המזון ואין שם אלא אותו הכוס בית שמאי אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על המזון. ובית הלל אומרים מברך על המזון ואחר כך מברך על היין. עונין אמן אחר ישראל המברך ואין עונין אמן אחר

הכותי

אויך ניט מאכן קיין ברכה, וואָרום דיא ליכט איז ניט צום לייכטין נאָר צוא כבוד. אונ דיא בשמים איז ניט צו שמעקן פון זיי עס איז נאָר צו פאר טרייבן דעם שלעכטין ריח פון מת: [ולא על הנר ולא על הבשמים שלפני אלילי עובדי כוכבים] אונ אויף אליכט אדר בשמים וואס שטייט פר דר עבודת כוכבים געגן דינסט טאר מען אוך קיין ברכה ניט מאכן. [אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו] אונ מען טאר ניט מאכן קיין ברכה אויף איין ליכט ביז מען האט הנאה פון דיא ליכטיקייט: [מי שאכל ושכח ולא בירך] ווען איינר הט געגעסן אונ הט פר געסן צו בענטשן. [בית שמאי אומרים יחזור למקומו ויברך] זאגן בית שמאי אז ער מוז זיך אומקערן צו דעם ארט וואס ער הט געגעסן אונ דארט בענטשן. [ובית הלל אומרים יברך במקום שנזכר] אונ בית הלל זאגן ער מעג בענטשן אויף דעט ארט ווו ער הט זיך דר מאנט: [עד אימתי הוא מברך] ביז ווי לאנג נאך דעם עסין מעג מען בענטשן. [עד כדי שיתעכל המזון שבמעיו]. ביז דאס עסין ווערט פער דייעט אין מאגן. אבער דער נאך טאר ער שון ניט בענטשן. דער סימן אוב דאס עסין איז שון פר דייעט אדר ניט. אזו לאנג ווא ער איז ניט הונגעריג מעג ער בענטשן אבער אז ער איז שון הונגעריג גוואָרן טאר ער שון ניט בענטשן: ח [בא להם יין לאחר המזון ואין שם אלא אותו הכוס] ווען מען הט איינר גיבראכט ווין נאך דעם עסין אונ ער הט ניט מעהר קיין ווין נאר דעם איינם כוס. [בית שמאי אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על המזון] בית שמאי זאגן ער זאל מאכן אברכה אויף דעם ווין בורא פרי הגפן אונ דר נאך זאל ער בענטשן (ובית הלל אומרים מברך על המזון ואחר כך מברך על היין) ובית הלל זאגן פריער זאל ער בענטשן אונ דר נאך זאל ער מאכן אברכה אויף די ווין: (עונין אמן אחר ישראל המברך) אז ער הט געהערט אישראל הט גמאכט הברכה חאטשי ער הט ניט געהערט די גאנצי ברכה נאר דעם סוף פון דר ברכה זאל ער ענטפערן אמן. (ואין עונין אמן אחר הכותי המברך) אבער אז איין גוי האט גמאכט אברכה טאר ער אהערשט ניט ענטפערן קיין אמן [עד שישמע כל

הבורכי המברך עד שישמע כל הברכה :

פ"ט **הרואה** מקום שנעשו בו נסים לישראל אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה · מקום (בארץ ישראל) שנעקרה ממנו עבודת כוכבים אומר ברוך שעקר עכו"ם מארצנו : **ב** על הזיקין ועל הזועות ועל הברקים ועל הרעמים ועל הרוחות אומר ברוך שכחו (נ"א וגבורתו) מלא עולם · על ההרים ועל הגבעות ועל הימים ועל הנהרות ועל המדברות אומר ברוך עושה (נ"א נ"ג מעשה) בראשית · ר' יהודה אומר הרואה את הים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול בזמן שרואה אותו

אלא אם כן שמע כל הברכה. שמא ברך לכל גריזים :

פרק ט **הרואה** מקום שנעשו בו נסים. כגון מעברות ים סוף ומעברות הירדן ואבן שישב עליה משה ע"ה כשעשה מלחמה בעמלק ודומיהן. והניסא דרבים כגון הני דאמרינן מחייבי כ"ע לברוכי אבל אניסא דיחיד כגון הרואה מקום שנעשה לו בו נס איהו חייב לברוכי ברוך שעשה לי נס במקום הזה ובנו ובן בנו חייבים לברך ברוך שעשה נס לאבותי במקום הזה וכל הני ברכות דמתני' בעו הזכרת שם ומלכות דכל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות אינה ברכה : **ב זיקים**. כוכב הנראה כמו שפותח ברקיע ויורה כחץ ממקום למקום

אי נמי כוכב שנראה שיש לו זנב ארוך : זועות. שהארץ מזדעזעת ורועשת: **רעמים**. קול הנשמע ברקיע מעננים שסופקים מים נוזה לזה כמו דהיינו (ירמיה נ"א) לקול תתו המון מים בשמים : **ועל הרוחות**. שבאים בסערה וזעף והיינו מזויים אלא לפרקים : **ברוך שכחו מלא עולם**. ואי בעי מברך ברוך עושה מעשה בראשית. שכל אלו מעשה בראשית הם דכתיב (תהלים קל"ה) ברקים למטר עשה אבל על ההרי' ועל הגבעות וכו' אומר עושה מעשה בראשית דוקא דלא מצי לברוכי עלייהו שכחו מלא עולם שאינן נראים בכל העולם אלא כל אחד ואחד במקומו : **הים הגדול**. יש אוקיינוס שמקיף העולם : **ברוך שעשה הים הגדול**. שמתוך גדלו וחשיבותו קובע ברכה

הברכה) ביז ער הערט די גאנצע ברכה אז ער האט געמיינט די ברכה צו גאט אונ ניט צו די כו"ם . דאס הייסט געטצן :

פרק ט [הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל] ווען איינער זעהט דאס ארט וואס אין איהם זענען געטאן געווארן נסים צו דיא ישראל [אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה]. זאל ער זאגן ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה. [מקום שנעקרה ממנו עבודת כוכבים] אז ער זעהט דעם ארט וואס דארטן איז אוס געריסן געווארן געצן [אומר ברוך שעקר עכו"ם מארצנו]: זאל ער זאגן ברוך שעקר עבודת כוכבים מארצנו : ב [על הזיקין]. איבער שטערן וואס פליען אוס אין הימל פון איין ארט אין דעם אנדערן; [ועל הזועות ועל הברקים ועל הרעמים ועל הרוחות אומר ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם] איבער ערדציטערנים איבער בליצן איבער דונערן איבער שטורם ווינדן זאגט מען ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם: [על ההרים ועל הגבעות ועל הימים ועל הנהרות ועל המדברות אומר ברוך עושה מעשה בראשית] איבער בערג: אונ טייכן אונ וויסטע ערטער זאגט מען ברוך עושה מעשה בראשית : [רבי יהודה אומר הרואה את הים הגדול] רבי יהודה זאגט ווער עס זעהט דעם ים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול [בזמן שרואה אותו לפרקים] אונ די ברכה באגט ער נאר אז ער זעהט איהם איין מאהל אין

אותו לפרקים · על הגשמים ועל הבשורות הטובות אומר ברוך הטוב והמטיב · ועל (בגמ' בשורות) שמועות רעות אומר ברוך דיין האמת : ג בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו · מברך על הרעה מעין הטובה ועל הטובה מעין הרעה · הצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא · כיצד היתה אשתו מעוברת ואמר יהי רצון שתלד אשתי זכר הרי זו תפלת שוא · היה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר ואמר יהי רצון שלא (ירוש' יהיה בתוך ביתי) יהיו אלו בני ביתי הרי זו תפלת שוא : ד הנכנס לכרך מתפלל שתים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו · בן עזאי אומר ארבע · שתים בכניסתו · ושתים ביציאתו ·

ונותן

ברכה לעצמו : לפרקים . משלשים יום לשלשים יום : על הגשמים וכו'. מברך הטוב והמטיב והוא דאית ליה ארעא בשותפות עם אחריני דהכי משמע הטוב לדידיה והמטיב לאחריני אבל כי לית ליה ארעא כלל אומר מודים אנחנו לך ה' אלהינו על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו וכו'. ואם יש לו קרקע לבדו מברך שהחיינו: ג בנה בית חדש וקנה כלים חדשים. בין יש לו כיוצא בהן בין אין לו כיוצא בהן מברך שהחיינו: על הרעה מעין הטובה . מפרש בגמרא כגון שצפו מים על ארצו ושטפו תבואתו של שנה זו אע"פ שרוו המים פני האדמה ונעשית שדהו משובחת לשנים הבאות השתא מיהא רעה היא ומברך דיין האמת: ועל הטובה מעין הרעה. כגון דאשכח מציאה אע"ג דרעה היא דאי שמע בה מלכא הוכתו במכו' ויסורין ושקיל לה מיניה השתא מיה' טובה היא ומברך הטוב והמטיב : הצועק לשעבר. שמתפלל על מה שכבר היה הרי זו תפלה שוא דמאי דהוה הוה : ד שתים בכניסתו ושתים ביציאתו .

בכניסתו

דרייסיג טעג : [על הגשמים ועל הבשורות הטובות אומר ברוך הטוב והמטיב] איבר רעגין איבר גוטי בשורות וואס מען הערט זאגט מען הטוב והמטיב [ועל שמועות רעות אומר ברוך דיין האמת] אונ איבר שלעכטי בשורות זאגט מען ברוך דיין האמת . (בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו) ווען איינר הט געבויט איין נייע הויז אדר ער הט געקופט נייע כלים זאגט ער די ברכה פון שהחיינו וכו':(מברך על הרעה מעין הטובה) מען מאכט הברכה אויף אשלעכטי זאך ברוך דיין האמת אפילו ווען שפעטר וועט אים ארוס קומן פון דר רעה הטובה. נאר ווייל איצט איז דס ארעה מאכט ער הברכה ווי אוף ארעה . (ועל הטובה מעין הרעה) אונ איבר אגוטי זאך זאגט ער הטוב והמטיב אפילו ווען שפעטר וועט ארוס קומן פון דר זאך הרעה נאר ווייל איצט איז דס הטובה מאכט ער הברכה אזו ווי אוף הטובה : (הצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא . דר וואס בעט אוף איין זאך וואס עס איז שון געוועזן איז דס איין פאלשי תפלה : (כיצד) ווי הייסט דס (היתה אשתו מעוברת) ווען זיין ווייב איז געוועזן מעוברת (ואמר יהי רצון שתלד אשתי זכר הרו זו תפלת שוא אונ ער זאגט יהי רצון אז זי זאל האבן הזכר איז דס איין פאלשי תפלה (ווארום וואס זי טראגט שון דס וועט זי האבן): [היה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר] ווען ער קומט פון וועג אונ הערט איין געשרייא אין שטאט [ואמר יהי רצון שלא יהיו אלו בני ביתי הרי זו תפלת שוא] אונ ער זאגט יהי רצון אז דס זאל ניט זיין באיי מיין הויזגזינד איז דס איין פאלשי תפלה (ווארום ווי דר געשריי איז שון דארט איז ער): ד (הנכנס לכרך מתפלל שתים) ווען איינר גייט אריין אין איין שטאט איז ער מתפלל צוויי מאהל . (אחת בכניסתו ואחת ביציאתו) איין תפלה אז ער גייט אריין אין שטאט אונ די אנדרע אז ער גייט ארוס . (בן עזאי אומר ארבע) בן עזאי זאגט פיר תפלות (שתים בכניסתו ושתים ביציאתו) צוויי ווען ער

ונותן הודאה לשעבר · וצועק לעתיד לבא: ה חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה שנא' (דברים ו') ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך · בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר רע · ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך · ובכל מאדך בכל ממונך · דבר אחר בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד · לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד בית קה"ק · לא יכנס להר הבית במקלו ובמנעלו ובפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה

בכניסתו אומר שתכניסני לכרך זה לשלום נכנס אומר מודה אני לפניך שהכנסתני לכרך זה לשלום הרי זה בתים בכניסתו. בקש לצאת אומר שתוציאני מכרך זה לשלום. לאחר שיצא אומר מודה אני לפניך שהוצאתני מכרך זה לשלום וכל כך למה כדי שיתן אדם הודאה לבוראו על מה שעבר עליו מן הטוב ויתפלל על עתיד שתבא לו טובה: ה חייב אדם לברך על הרעה. כשמברך דיין האמת על הרעה חייב לברך בכוונה ובלב טוב כדרך שמברך בשמחה הטוב והמטיב על הטובה: דבר אחר בכל מאדך. בכל מדות המדודות לך בין מדה טובה בין מדה פורענות: לא יקל אדם ראשו. לא ינהג קלות ראש: כנגד שער המזרח. חוץ להר הבית אשר בחומה שנמוכה אשר לרגלי הבית למזרח לפי שהוא מכוון שכל השערים מכוונים זה כנגד זה שער המזרח שער עזרת נשים ושער עזרה ישראל ופתח האולם והיכל ובית קדש הקדשים בימי בית ראשון: באפונדתו. אזור חלול שנותנים בו מעות. פירוש אחר בגד שלובש על בשרו לקבל הזיעה שלא לטנף שאר הבגדים וגנאי לאדם לצאת בלבושו בגד לבדו: קפנדריא. ליכנס בפתח זה ולצאת בפתח שכנגדו כדי לקצר הלוכו דרך שם. ולשון קפנדריא אדמקיפנא דרי איזיל בהא כלומר בעוד שאני צריך להקיף שורות

גייט אריין אין שטאט און צוויי אז ער גייט ארויס פון שטאט. [נותן הודאה לשעבר וצועק לעתיד לבא] וואס זענען די צוויי תפלות, ער גיט א דאנק אויף דעם וואס עס איז געוועזן און בעט אויף ווייטער: ה [חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה] יעדער מענטש איז מחויב צו מאכן הברכה אויף איין שלעכטע זאך (מיט שמחה) אזוי ווי ער מאכט אויף אגוטע זאך. ווארום עס שטייט אין פסוק (ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר רע. ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך. ובכל מאדך בכל ממונך]. בכל לבבך מיינט מען מיט ביידע יצרים מיט דעם יצר טוב און מיט דעם יצר הרע. ובכל נפשך מיינט מען אפילו מען וויל דיך הרגען. ובכל מאדך מיינט מען מיט דיין גאנצע געלט. [דבר אחר בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד]. איין אנדער פשט איז בכל מאדך מיט אלע מאסן וואס גאט מעסט דיר (שלעכט צו גוט) זאלסטו איהם דאנקען זייער און זייער: [לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח] איין מענטש טאר ניט גרינג מאכן זיין קאפ (צו גיין מיט שטאלץ) אנטקעגן טויער פון מזרח (ביי דעם בית המקדש) [שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים] ווייל ער איז געוועזן ריכטיג קעגן קדשי הקדשים. [לא יכנס להר הבית במקלו ובמנעלו ובפונדתו ובאבק שעל רגליו] איין מענטש זאל ניט אריין גיין אין הר הבית (דס איז דער בארג וואו דער בית המקדש איז אויף איהם געשטאנען) ניט מיט זיין שטעקן און ניט מיט זיינע שיך ניט מיט זיין באוו גארטיל און ניט מיט די שטויב וואס אויף זיינע פיס [ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מקל וחומר]. און זאל איהם ניט מאכן פאר איין דורך

ורקקה מקל וחומר. כל חותמי ברכות שהיו במקדש היו אומרים מן העולם משקלקלו המינין ואמרו אין עולם אלא אחד. התקינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם. והתקינו שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם שנא' (רות ב') והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו יברכך ה'. ואומר (שופטים ו') ה' עמך גבור החיל. ואומר (משלי כ"ג) אל תבוז כי זקנה אמך.

ואומר

שרוס של כתים אקלר מכלכי ולכנס דרך כתו: **ורקיקה**. אסור בכל הבית: **מקל וחומר**. ממנעל ומה מנעל שאינו דרך בזיון אסור רקיקה שהיא דרך בזיון לא כל שכן:

כל חותמי ברכות שבמקדש. שמתחלה אומר בסוף כל ברכה ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם חונן הדעת וכן כולם והעונין אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. שאין עונין אמן אחר כל ברכ' שבמקדש דכתיב (נחמיה ט') קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ואומר אחר כך ויברכו שם כבודך כלומר שעונים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ולשמעינן הכא דבמקדש ראשון לא היו אומרים אלא ברוך אלהי ישראל מן העולם ולא יותר ולא היו אומרים ועד העולם: **משקלקלו המינים**. שאין מאמינים בתחיית המתים ואמרו אין עולם אלא זה התקינו שיהא וכו' דינו שיהו אומרים מן העולם ועד העולם לומר שני עולמות יש. העולם הזה והעולם הבא להוציא מלב המינים שכופרים בתחיית המתים:

שיהא אדם שואל בשלום חבירו בשם. בשמו של הקב"ה ולא אמרינן מזלזל הוא בכבודו של מקום בשביל כבוד הבריות להוציא שם שמים עליו ולמדו מבועז שאמר לקוצרים ה' עמכם וכי תימא בועז מדעתיה דנפשיה קעבד ולא גמרינן מיניה תא שמע מן המלאך שאמר לגדעון ה' עמך גבור החיל וכי תימא לא שאל המלאך בשלום גדעון ולא ברכו אלא בשליחותו של מקום הודיעו שהשכינה עמו ולא גמרינן מיניה תא שמע ואומר אל תבוז כי זקנה אמך אל תבוז את בועז לומר שמדעתו עשה אלא למוד מזקני אומתך כי

יש

נאנג (צו פר קירצן די וועג ער זאל ניט דארפן גיין ארום) אונ דס איז גוויס אז ער מאר דארף ניט שפייען: [כל חותמי ברכות שהיו במקדש היו אומרים מן העולם] אלע וואס פלעגן אויס לאזן הברכה אין בית המקדש פלעגן זאגן מן העולם. דהיינו אז איינר האט אויס געלאזן די ברכה חונן הדעת האט ער גזאגט ברוך אתה יי' אלהי ישראל מן העולם חונן הדעת אונ אזו אלי ברכות: [משקלקלו המינין ואמרו אין עולם אלא אחד] ווי די אפיקורסים האבן גזאגט אז עס איז נאר דא איין וועלט אונ האבן ניט גגלויבט אן תחיית המתים אונ עולם הבא [התקינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם] האט מען מתקן גוועזן אז מען זאל זאגן מן העולם ועד העולם צו ווייזן אז עס איז דא צווייא וועלטן עולם הזה אונ עולם הבא: [והתקינו שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם] אונ מען האט מתקן גוועזן אז איינר זאל גריסן דעם אנדערן מיט דעם נאמן פון גאט. (שנאמר והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים יי' עמכם ויאמרו לו יברכך יי') ווארום עס שטייט אין פסוק והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים יי' עמכם (גאט איז מיט אייך) ויאמרו לו יברכך יי' האבן זיי איהם געענטפערט גאט זאל דיך בענטשן. (ואומר ה' עמך גבור החיל) אוך שטייט אין פסוק ה' עמך גבור החיל גאט איז מיט דיר דוא שטארקר העלד (ואומר אל תבוז כי זקנה אמך) אוך שטייט אין פסוק אל תבוז כי זקנה אמך דוא זאלסט ניט פאראכטן דיין מוטער ווייל ווארום זי איז אלט. דס הייסט דו דארפסט ייא אויך נעמען פון דייני עלטרין אז זיי האבן גגריסט מיט איין שם מענטשן אוך גריסן מיט איין שם.

ואומר (תהלים קי"ט) עת לעשות לה' הפרו תורתך · ר' נתן אומר הפרו תורתך (ס"א משום) עת לעשות לה':

יש לו על מי להסמך שנאמר עת לעשות לה' המתכוין לשאול בשלום חברו זהו רצונו של מקום שנא' (תהלים ל"ד) בקש שלום ורדפהו הפרו תורתך: רבי נתן אומר הפרו תורתך. פעמים שמבטלים דברי תורה כדי לעשות לה' אף זה מותר להפר תורה ולעשות דבר שנראה אסור:

סליק מסכת ברכות

מסכת פאה

כתב הרמב"ם התחיל במסכת פיאה אחר ברכות בשביל שכל המתנות שאדם חייב בהן על הזרע לא יתחייב בהן אלא אחר קצירה והקמה חייבת בפאה והוא עדיין בקרקע ובשביל זה הקדים לדבר בה:

פרק א אלו דברים שאין להם שיעור · הפאה · והבכורים · והראיון · וגמילות חסדים · ותלמוד

(פרק א) אלו דברים שאין להם שיעור. מדאורייתא אבל מדרבנן יש להם (עוד) שיעור דהא תנן בסיפא אין פוחתין לפאה מששים: הפאה. שאדם חייב להניח בסוף שדהו לעניים כדכתי' (ויקרא כ"ג) לא תכלה פאת שדך בקצרך: והבכורים. דכתיב (שמות כג) ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך ולא נתנה תורה בהם שיעור: והראיון. שחייב אדם להראות בעזרה ברגלים דכתיב (שם) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך והא דראייה אין לה שיעור דכל אימת דבעי עייל ומחזי ונפק. פירוש אחר עולת ראייה ושלמי חגיגה שחייב להביא כדכתיב (שם) ולא יראו פני ריקם אין לה שיעור מדאורייתא דכתיב (דברים טז) איש כמתנת ידו אלא שחכמים נתנו בה שיעור העולה מעה כסף והחגיגה שתי כסף: וגמילות חסדים. דבגופו כגון ביקור חולים ולקבור מתים וכיוצא בהן

ואומר עת לעשות לה' הפרו תורתך] אונ נאך שטייט אין פסוק עת לעשות לה' הפרו תורתך ר' נתן אומר הפרו תורתך עת לעשות לה'] רבי נתן זאגט דעם פשט פון דעם פסוק מען קען אמאהל פערשטערן די תורה פון גאט ווען מען דארף מאן פון נאטס וועגן (דס הייסט פון דרך שלום וועגן מעג מען אפילו איין שם דר מאנן):

פרק א [אלו דברים שאין להם שיעור] דס זענן די זאכן וואס האבן ניט קיין שיעור (מן התורה) וויא פיל מען זאל טאן (אונ וויא מעהר איז אלץ בעסר). [הפאה] אמענטש אז ער שניידט די תבואה פון זיין פעלד שטייט אין דער תורה אז ער דארף לאזן אין עק פון דר פעלד אביסיל תבואה פאר די ארימע לייט. אונ עס שטייט ניט אין דער תורה וויא פיל תבואה ער זאל לאזן. נאר מן התורה איז וויא פיל ער לאזט איז גינוג: [והבכורים] שטייט ניט אין דר תורה וויא פיל פירות ער זאל ברייגגען. נאר וויא פיל ער ברייננט איז גענוג: [והראיון] די קרבנות וואס מען ברייננט ווען מען גייט אויף אין ירושלים אויף יום טוב. מן התורה הט ניט קיין שיעור וויא פיל די קרבנות זאלין האבין: [וגמילות חסדים] צו מאכן גמילות חסד מיט זיין גוף (דהיינו בקור חולים ולקבור מתים) אונ דערגלייכן. דס הט ניט קיין שיעור נאר וויא פיל